Бүгү чурттарның пролетарийлери, каттыжыңар!

ШЫН

СЭКП Тыва обкомунуң, Тыва АССР-ниң Дээди Совединиң болгаш Министрлер Чөвүлелиниң органы

№ 190 (10482) | 1977 чылдың август 13, суббота | 1925 чылда чаңгыс-ла чаңгыс-ла | Өртээ 2 көп.

Мал чемин—фермаларже

Чурттуң колхозтары болгаш совхозтары мал чеминиң белеткелин бедик темпилер-биле чорудуп турар.

ССРЭ ТСЭ-зиниң дыңнаткаңындан алырга, августуң 8-ке чедир 54,2 миллион гектар шөлдүң тараан болгаш чайгаар үнген сигенни кестирген. Ниитизи-биле бодуун чемнерни 118,1 миллион тоннаны белеткэн— планның 50 хуузу. Азербайджанның болгаш Узбекистанның ажыл-агыйлары бодуун чемнериниң планын 80 ажыг хуу, Украинаның, Молдавияның, Эстонияның ажыл-агыйлары — 65—70 хуу күүсеткен. Бодуун чемнер белеткээри Россия Федерациязының алгын хөй областарында, Литвада болгаш Казахстанда хожудап турар.

Чуртта ниитизи-биле 34,2 миллион тонна сигенни белеткэн, ол болза эрткен чылдың бо үеэзинде турганындан бир миллион тонна хөй. Колхозтар болгаш совхозтар 60 миллион тонна ажыг сенажты салган. Ол болза планның 99,4 хуузу. Сигеп далганы белеткээри үргүлчүлеп турар. Оны 3,9 миллион тоннаны бүдүргеп.

(СЭТА).

НАЙЫРАЛДЫГ УЖУРАЖЫЫШКЫН

СЭКП ТК-ның Политбюро кежигүнү, СЭКП ТК-ның секретары А. П. Кириленко, СЭКП ТК-ның секретары К. В. Русаков олар албанның найыралдыг аян-чоруун кылып, Совет Эвилелиде келген Вьетнам Социалистиг Республиканың Национал хуралының делегациязын баштап чоруур ВКП ТК-ның Политбюро кежигүнү, ВСР-ниң Национал хуралының Доктаамал комитетинин даргазы Чыонг Тинь-биле август 11-де СЭКП ТК-га ужуражкан.

СЭКП-ниң болгаш ВКП-ниң төлөөлекчилери ССРЭ-де база Вьетнамда коммунистиг болгаш социалистиг тургузуушкунуун чорудулгазының дугайын бот-боттарынга информаттап дыннаткан, совет-вьетнам кады ажылдажылганы улам ыңай калбартырының база ханыладырының алгын хөй айтырыгларын чугаалашкан, кайы-кайызынга сонуургалды болдуруп турар чамдык дедегей айтырыгларының талазы-биле санал-оюл солушкан.

ССРЭ-ниң чаа Конституциязының төлевилелин чугаалажып коорү-биле болгаш Октябрьның социалистиг Улуг революциязының 60 чыл ооң төлептиг уткуурунга белеткелбиле холбаштыр совет кижилериниң бедик күш-ажылчы болгаш политиктиг көдүрүүшкүнүн делегациянның сагыш-сеткилинде ханыы-биле сагындырып артып калды деп, эш Чыонг Тинь демдеглээн. ВСР-те социалистиг тургузуушкунуун программазын боттандырар талазы-биле тургузукчу күш-ажылды кылын турар вьетнам улус бо юбилейни бодунуң улуг байырлалы кылдыр демдеглээрине белеткенин турар. Бүгү улустарның чырытылыг келир үеви—коммунизмче орукту бир дугаарында салып турар. Ленинниң Төрөөн чуртунга, Совет Эвилелиниң Коммунистиг партиязынга шын сеткилдиг найыралын болгаш ханы хүндүткелди Вьетнамның коммунистери база бүгү чоңу илергейлеп турар. Бодуунуң төрөөн чуртунуң хосталгазы болгаш хамаарышпас чоруу дээш, ооң ас-кежиг, чечектелиишкиннерге болгаш дешилге дээш бодунуң демиселиннге совет ажылдыңмаларының көргүскен үнелиг деткимчезинге база дуаламчызының дугайын вьетнам улус кезээде оорун четтириишкин-биле сактып чоруур. ВСР-ниң Совет Эвилели-биле болгаш өске-даа ажы-дүнма социалистиг чурттар-биле ыяк ийыралыныч болгаш бүгү талалыг кады ажылдажылганың харыцзааларын бижыглаарын Вьетнамның Коммунистиг партиязы бодунуң эң чугула сорулгаларының биредээ ыылдыр санап турар.

Бодунуң чуртун күштүг, чечектелиг турар социалистиг күрүне болдурарының сорулгазын Вьетнамның Коммунистиг партиязының удуртулгазы-биле эрес-шудургу боттандырын турар ажы-дүнма вьетнам улустуң чеднишкиннериңе Совет Эвилелиниң коммунистери, бүгү ажылчы хонгары ыяк байырны чедирип турар дээрзин, совет талалар опалап демдеглээн. ВКП-ниң IV съездизинин шиитпирлерин Вьетнам Социалистиг Республиканың күүседиринге бүгү талалыг детимчеин болгаш ажылдыңма дуаламчызының коргузериниң политиказын СЭКП моон сонгаар-даа ханыы чок чорудар эвилер.

Азиягa болгаш бүгү делегейге тайбыны бижыглаарын, бүгү күрүнелериң арызынга тайбын кады ажылдажылганы хөгжүдерин кады чедип олыр дээн СЭКП биле ВКП-ниң, Совет Эвилели биле Вьетнам Социалистиг Республиканың чүгүлү беседа үеэзинде илергейлеттинген.

Социалистиг күрүнелериң, коммунистиг болгаш ажылчын партияларының, тайбын база сонгаар дешилге дээш демисеженгин турар бүгү күштерниң интернационалчы эң-сеткил каттыштырылгазын бижыглаарын ийи партия чугула ужур-дузалыг деп көрүп турары мелеглеттинген.

Ужуражмышкын найыралдын болгаш бот-бодуун бүрүүшкүнүн-биле белгирииниң байдалынга эрткен.

ВКП ТК-ның кежигүнү, ВСР-ниң Национал хуралының Доктаамал комитетинин даргазының орадакчызы Фам Ван Данг, ВКП ТК-ның кежигүнү, ВСР-ниң ССРЭ-де элчизи Нгуен Хыу Кшеу, а ол ыяк СЭКП ТК-ның кежигүнү, ССРЭ-ниң Дээди Совединиң Национаддар Совединиң даштыкы херектер талазы-биле комиссиязының кежигүнү Л. Н. Толкунов олар беседага киришкен.

1917-1977 60

Октябрьның байырлалын күш-ажылчы чедишкиннерлиг уткуулуңар

МАЛГА—ХӨЙ ЧЕМНИ

(Хүн демдеглели)

Август 11-де медээ-биле алырга, республиканың мал чеми белеткелинде ажыл-ишчилери 32229,5 тонна сигенни белеткеп, планын 17,8 хуу күүсеткен. Сенаж белеткээриниң планы 10,6 хуу күүсеттинген, азы 5810 тонна хоолулуг, эки шынарлыг чемни шыгжамырларга салган. Республиканың ажыл-агыйлары 8 муң тонна будук-бүрү чемни белеткеп алыр сорулгалыг, бо үеде херек кырында ооң 4933 тонназы белен, ол — планның 61,7 хуузу. 1844 тонна витаминниг сиген далганын бүдүрген, азы план 26,3 хуу күүсеттинген. Белеткээн бүгү мал чеминиң 8260 тонназын кыштагларга чедирген.

Август 1-де байдал-биле деңнээрге, эрткен он хонукта сиген 15,8 муң тонна, сенаж—4,3 муң, витаминниг сиген далганы —761, будук-бүрү—769 тонна немешкеп. Моон көөрге, сиген, сенаж белеткелинде элээн өзүлде бар-даа болза, сиген далганы кылыры, будук-бүрү чыыры кошкак темпилиг чоруп турар-дыр. Эрткен чылдың бо үеэзинде турганы-биле деңнээрге, ажыл-агыйлар витаминниг сиген далганын бүдүрерин эвээш-биче көвүдеткен-даа болза, сиген, будук-бүрү белеткээрин эвээжеткен. А сенаж белеткели ол деңнелден мырынай 2,2 катап кулу.

Моңгун-Тайга районнуң совхозтары мал чеми белеткээриниң планын 31,2 хуу күүсеткен. Улуг-Хем—26,9, Бай-Тайга — 24,8, Чөөн-Хемчик — 23,6, Өвүр — 22 хуу күүсеткилээн. Ынчалза-даа Бай-Тайга, Өвүр районнары (Моңгун-Тайгада ыыдыг план чок) сенаж салырынче кирбээн, өске ийи район бо ажылды хожуладып турар. Бо районнарда сиген белеткелин эки чорудуп турар ажыл-агыйларны көргүзерге мындыг: Көдээ ажыл-агый дуржулга станциязы, «Октябрь 30 чылы» совхоз планнарын 43—43 хуу, «Алдан-Маадыр» совхоз —30, «Кызыл-Тук», «Тээли» совхозтар 26—26 хуу күүсеткилээн.

Кызыл, Эрзин, Бии-Хем районнарда мал чеми белеткелиниң темпизи оожум хевээр, олар сиген белеткээр планнарын 6,8—11,2 хуу-ла күүседип алган. Эрзин район чаңгыс-даа тонна сенаж белеткевээн. Кызыл районнуң «Көк-Тей» совхозу 30 тонна-ла сиген белеткеп алган, ол дээрге планның 4-ле хуузу-дур. Бии-Хемде «Шивилиг» совхоз планының 7 хуузунга «доктаай» берген.

Агаар-бойдустуң таарымча чогуунче хамык чүвени чуүй каар хөөннер чамдык ажыл-агыйларда артпышаан. Ынчалза-даа мал чеми белеткелинде мурнап турар совхозтарның чедишкиннери ыыдыг хөөннерниң үндезин чогун балыткап турар-дыр.

Чогум ыыдлаган чүдел? Чижек кылдыр медээде эң-не багай түңнелдиг Кызыл районну ап көрээл. Ол 12,6 муң тонна сиген белеткээр планныг. Күүсеткени — 859 тонна, азы 6,8 хуу. 23 бригада, 709 кижи мында ажылдап турар, бир кижиге опаштыр 1,2 тонна сиген белеткеттинген (Өвүрде барык-ла 3 тонна). Районда сиген кезер 47 машиналарның 19-зу, 30 грабльдиг 13-жу, 33 пресс-подборщиктерниң 25-жи ажылдавайн турар. Волокушаларның болгаш сараат салыр машиналарның чартык кезин сиген шолунче үнмээн. Моон үндүрер түннел билдингир: район сиген кезилдезинче белеткел чок кирген, бо ажылче эвээш кижини, техниканы хаара туткан, ажылды багай организастап турар. Бо чугаа хожудап турар өске районнарга база хамааржыр.

Таңды районда витаминниг сиген далганы белеткээр ажыл эки чоруп турар. Ында 5 агрегат 2—3 эзлчегде ажылдап, бирээзинге опаштыр хонукта 5,1 тонна далганны бүдүрүп келген, ооң ачызында таңдыжылар планының 36 хуузун күүседип алган. Чөөн-Хемчик район ыыдыг планының күүселдезин 34,8 хуу чедире берген.

Хоорайларда болгаш район төптеринде бүдүргеге, албан, организация черлериндеп мал чеми белеткелинде 1,5 муң хире кижи киржип, 885 тонна сигенни, 900 хире тонна будук-бүрүү совхозтарга белеткеп берген. Кызыл, Тес-Хем, Бэй-Тайга районнарның ажылчын, албан-хамыкчылары совхозтарга көскү дузаны чедирип турар.

СЭКП обкомунун, Тыва АССР-ниң Министрлер Чөвүлелиниң август эгезинде доктаалын өзүгаар, совхоз бурулаунде ажылдап турар ажылчыннарның, албан-хамыкчыларның 30 хуузун мал чеми белеткээринге хаара, тударын көргеп. Амгы үеде бо ажылда 10,4 муң кижи киржип турар, ол ам-даа эвээш.

Мал чеми белеткелинде ажылдап турар кижилер ортузунга масса-политиктиг ажылды улам күштелдирип, кижи күжүн немей киириштирип, шын хуваап тургаш, техниканы бедик бүдүрүкчүлүг ажыглаарын, хүн. эзлчет планнарын доллур болгаш ажыр күүседирин чедип ап, кижилернин ажылдаарынга болгаш ыыптаныырынга таарымчалыг байдалдарны тургузуп тургаш, дүжүт ажаар бетинде малга быжыг чем-суурну тургузуп алыр дээш бүгү хемчеглерни партия райкомнары, райкүүскомпар, ажыл-агыйларның улуртукчулары алыр хүлээлгелиг.

ТИИЛЕКЧИЛЕРГЕ— КЫЗЫЛ ТУК

Тес-Хемниң партия, комсомол райкомнарының бюроларының болгаш райкүүскомпуң каттышкан хуралынга августуң баштайгы он хонуунда ниитинин малынга чем белеткелинин түннелдерин чугаалажып, социалистиг чарыштын тиилекчилерин тодаткан.

Бо ажылдың темпизи сөөлгү үеде элээн шапкынчызадаа, ниити байдал ам-даа таарымчалыг эвес. Бүгү ажыл-агыйларда 2693 тонна сиген, 50 тонна сиген далганы, 161 тонна будук-бүрү, 100 тонна сенаж белеткеттинген. Сиген белеткээринин планы 21 хуу күүсеттинген. Шаг-үениң орайтааныи ап көөрге, кылыр ажылдың ам-даа хөйу илдеп.

«Пограничный» совхоз планын 23,1 хуу күүседип, өске ажыл-агыйлардан мурнап турар. Совхозка он хонуктуңтуннелинде партия райкомунуң болгаш райкүүскомнуң шилчиир Кызыл тугун база 50 рубль эдеринчи шаннадлы тыпсыр деп шиитпирлээн.

«Тес-Хем» совхозта Чамдыылай Ким-оол баштаан механизастаттынган бригада июль 24-теп эгелеп ажылдааш, 367 тонна сигенни сараттаан. Ол болза даалгазының үжен ажыг хуузу-дур. Ол-ла ажыл-агыйда сенаж кылыры эки чоруп турар. Ында ажылдап турар бригаданы Арапчор Маадыр-оол удуртул, мал чеми белеткээринин бо чаа аргазынга мергежип бар чыдар. «Чодураа» совхозта АВМ-0,4 деп агрегаттын ажылынын бүдүрүкчүлүү элээн бедик. Ийи эзлчеглиг ажылдап турар бо звено эзлчег санында-ла 3,3 тонна витаминниг сиген далганын бүдүрүп турар. Бо үш коллективке тураскаадып, район төвүнде Күш-ажылчы алдарның тугун көдүрген.

Хараал-Тей сүт-бараан фермазының сигенчилери 94 тонна сигенни белеткээн, ол дээрге планының 47 хуузу болур. 220 тонна сиген белеткээр даалгазының 101 тонназын «Пограничный» совхозта холбиде сиген кезин турар звено кылып алган. Шылрап Дайгыранза удурткан он кижилиг бо коллектив машина-трактор албаг берге черлерден кезип, тудум сиген кагбазын кызыл ажылдап турар. Тус-тус малчын өг-бүделер кадыыр-биле сиген кезин турарлар. Оларның аразындан Бызаакай Анчы, Александр Карма ылгалып, кайызы-даа 18—18 тонна сигенни белеткеп алганнар.

Б. ЧЫМБА.

ЧАРЫШТЫҢ ТИИЛЕКЧИЗИ

Кызылдың мебель фабриказының коллективи Улуг Октябрьның 60 чылынга уткуштур шалыпчы иштин чарыында саара туттунган. Бо чылын ол коллектив бодунуң продукциязының шынарын улам экижидип, сайгарылга планын ажыр күүседирин чедип алган. Эрткен чылдың бола үеэзинде турганындан фабриканың коллективи чеди айлар иштинде 29 муң рубльдин продукциязын хөйнү бүдүргеп ооң херечизи-дир. Чеди айларның түннелдерин өзүгаар бригадалар арадында чарышка Л. Медведевтин удуртқан белеткелчилер бригадазы, а туе-туе кижилерниң аразында чарышка—хоюглакчы И. Руднова, эптекчилер В. Синельников, Гельцов алышкылар тиилекчи болганнар.

Кызылдың мебель фабриказының коллективи чыл планын Улуг Октябрьның 60 чылынга алдар кылдыр хуусаадан эрте күүседир бедик хүлээлгелиг.

ЧУРУКТА: будурулге хоочуну, социалистиг чарыштың чангыс эвес удаа тиилекчизи Владислав Васильевич Синельников.

А. ЗАЙЦЕВТИН фотозу.

НЕЙТРОННУГ БОМБАНЫ ХОРУГДААР

Массалыг уулуткаашкынның ядролуг чепсээнин чаа хевирин—нейтроннуг бомбаны тургузарынче кирер деп шиитпирлиг АКШ-та хүлээп алганы бүгү совет кижилериниң килениг удурланыышкынын болдургаш. Бо хүнерде бүгү чуртта болуп эртип турар хөй кижилиг митингилериниң киржикчилери АКШ-та чепсеглениишкиннерни, хамыктын мурнунда делегейнин дүшкүүрлүг чоруунун чавырлыышкынын улам ыңай ханыладырыын, чер кырынга быжыг тайбынны тургузарының оруунда ыыгыы шаптыктаашкын болуп турар ракета-ядролуг чепсектерни будурерин соксалдырын негеп турар.

Москвада «Кызыл долгакчы» фабриканың коллективинин митингизинге коммунистиг күш-ажылдың шалыпчызы З. И. Типикина мынча деп медеглээн: нейтроннуг бомба будурер дугайында АКШ-тың чазаанның шиитпирин киленнин-биле буруу шаан тур бис. Коммунистиг партиянын болгаш Совет чазактың мерген угаанныг политиказының ачызында бистин улузувус дөртү оң чылда тайбын байдалда чурттап турар. Бүгү совет кижилер ышкаш, бистин будурулгевистин ажыл-ишчилери Советтер чуртунун өндүр улуг социал чаалан алдышкынындан ССРЭ-ниң болгаш РСФСР-ниң 47 спорт мастери, 49 спорт мастериңге кандидат, беш чүс ажыг бирги разрядчы санаттынып турар. Бо саннар эрткен чылдан хөй.

Зоналар маргылдааларынга, спартакиадаларынга бистин командаларывыс база спортчуларывыс киришкеш, сөөлгү үеде шаннаддыг черлерни ап турар. Спорттуң национал хевирлериңе Сибирь болгаш Ыраккы Чөөн чүк улустарының спартакиадазынга, «Азия төвү» шаннал дээш хостуг хүреш болгаш өске-даа маргылдааларга Тываның төлөөлери багай эвес түңнеддиг болган. Спорту массалыг болдурар, күш-культуржуларның мергежилин бедидер дээш республиканың спорт ниитиледдери, комитеттери чамдык ажылдарны чорутканының ачызында ол боттанган.

Совет күш-дамыр кижилдилгезиниң үндезини—ГТО-ның нормаларын дужаарынче ажылчы чоңну калбал-биле хаара тудар хемчеглерни ап турар. Ынчангаш ону дужаап киргеннериң саны элээн көвүдээн.

Күш-культураны болгаш спортту улам ыңай хөгжүдер хемчеглер дугайында партия болгаш чазактың айтыышкынын амыдыралга боттандырар хемчеглерни ап турза-даа, үениң негелделериңе ам-даа чедир ажылдавайн турар бис.

Күш-культуржуларның, мергежилдиг спортчуларның, ГТО-ның нормаларын дужаап киргеннериң саны дыка эвээш. Республиканың чамдык будурулгелериңде, совхозтарында, албан организация, өөредилге черлериңде, школаларда спорт-массалыг ажылдың деңнели чавыс. Ооң чылдагаавыдан спорттуң массалыы чедип алдынмайн келген. Ол бүгү четпестерни спорт организациялары дарый чайладыр ужурлуг.

Бөгүн — күш-культуржунуң Бүгү-эвилел хүнү

СОВЕТ СПОРТТУҢ КӨРҮЛДЕЗИ

Күш-культуржунуң бүгү-эвилел хүнүн бо чылын чалыы назынның, күштүн, кадыкшылдын байырлалы, совет спорттун көрүлдези кылдыр демдеглеп турар.

Кижилериниң бүгү талалыг өзүлдезинин улуг ужур-дузазын Советтер чуртунда бедин-биле үнелеп көрүп турар. Партия, чазактың хүн бүрү сагыш салыышкынының ачызында чыл келген тудум-на спорттун материалдыг базазы экижип, күш-культуржуларның болгаш оларның-биле ажылдаар кадрларның саны көвүдеп орар. Бистин чуртувуста 3198 стадион, 1259 эптир бассейн, 61 муң хире спорт залы ажылдап турар. ГТО-ның хөрек демдээниң эдилекчилериниң саны 50 миллион четкен.

Бистин чуртка күш-культура шимчээшкинин өзүлүг бүгү улустуу, күш-культурашы болгаш спортту совет кижилериниң ынак херектериниң бирээзи, оларның кадыкшылын быжыглаарының, күш-ажылга болгаш Төрөөн чуртун камгалаарынга белеткеприпин чепсээ болгуларының талазы-биле ниитилелге ужур-дузалыг сорулганы СЭКП-ниң XXV съездизи салган. Ону амыдыралга боттандырар дээш чурттун күш-культура болгаш спорт организациялары бедиткен социалистиг хүлээлгелерни алган кызымак ажылдап турарлар.

Доктаамал, эрттирип турар спартакиадалар, аныяктарның спортчу-оюннары, кодээ спортчу оюннар, шериг-спортчу маргылдаалар, ГТО-ның хөй хевирлерин дужаарының маргылдаалары чуртка күш-культура шимчээшкинин калбартырынга улуг салдарын чедирип келген. Олимпий оюннарынга, делегей маргылдааларынга совет-спортчуларның чайынналчак чедишкиннери совет күш-культура шимчээшкинин массалыында болуп турар.

Советтер чуртунуң төлөөлери 1976 чылда Инсбрукка, Монреальга эрткен Олимпий оюннарынга 60 алдын, 49 мөңгүн, 43 хүлер медальдарны чаалап алганы совет спорттун чедишкиннериниң көрүлдезидир.

Даштыкыга болгаш чурт иштинге эрткен маргылдааларга совет спортчулар багай эвес түңнеддерни көргүскеш, юбилейлиг чылдын Күш-культуржу хүнүн төлептиг уткаапнар.

Совет улус боттарының оолдарының болгаш кыстарының спортка чедишкиннериңе чоргаарланын, ону улам быжыглаарын, көвүдедирин күзеп турар.

Тываның спортчулары бодунуң байырлалынга биче эвес чедишкиннерлиг ужурашканнар. Чыл келген тудум-на спорттун материалдыг базазы быжыгып, күш-культуржуларның болгаш бедик мергежилдиг спортчуларның саны көвүдеп орар. Амгы үеде бисте 300 ажыг бодуун спортчу тудуглар бар, ооң иштинден 86 спорт залы, 9 спорт школазы ажылдап турар. 247 коллективтеринде 34 муң ажыг кижи хаара туттунган, оларның аразында 247 хүлер медальдарны чаалап алганы совет спорттун чедишкиннериниң көрүлдезидир.

Даштыкыга болгаш чурт иштинге эрткен маргылдааларга совет спортчулар багай эвес түңнеддерни көргүскеш, юбилейлиг чылдын Күш-культуржу хүнүн төлептиг уткаапнар.

Совет улус боттарының оолдарының болгаш кыстарының спортка чедишкиннериңе чоргаарланын, ону улам быжыглаарын, көвүдедирин күзеп турар.

Тываның спортчулары бодунуң байырлалынга биче эвес чедишкиннерлиг ужурашканнар. Чыл келген тудум-на спорттун материалдыг базазы быжыгып, күш-культуржуларның болгаш бедик мергежилдиг спортчуларның саны көвүдеп орар. Амгы үеде бисте 300 ажыг бодуун спортчу тудуглар бар, ооң иштинден 86 спорт залы, 9 спорт школазы ажылдап турар. 247 коллективтеринде 34 муң ажыг кижи хаара туттунган, оларның аразында 247 хүлер медальдарны чаалап алганы совет спорттун чедишкиннериниң көрүлдезидир.

МУРНУНДА—МЕХБРИГАДА

Ниитиниң малынга четчар чемни белеткээр дээш «Улуг-Хая» совхозтун Хайыракан салбырының сигенчилери шудургу ажылдап турарлар. Ында механизастаттынган трактор-хову бригадазы бар. Бригаданың ажылын 1975, 1976 чылларда социалистиг чарыштың тиилекчизи Михаил Малбык-оол удуртуп турар.

Юбилейлиг чылда бригада 618 тонна сигенни белеткээр бедиткен социалистиг хүлээлгени алган болгаш бо хүннерге чедир 324 тонна сигенни сараттап тургускаш, совхозтун өске салбырларына бригаларны мурнап чоруп турар. Бригада ийи беш хонуктун түннели-биле совхозка тиилекчи болган.

Хайыраканчылар хүнде-ле 20 тонна сигенни белеткээр тургаш августун баштайгы беш хонуунда 109 тоннаны белеткеп алганнар. Күш-ажылдың мурнуку одуруунда сиген салыкчыларының башкарыкчызы Бүрүней Шыырап, бөлдүрүкчүлер П. Далар-оол, А. Аракчаа, Т. Шожан-оол олар чоруп, хүн нормазын ажыр күүседип турарлар. Сиген кезилдезинде Т-25 маркалыг үш трактор ажылдап турар. Ында механизаторлар С. Орустаан, К. Ары, С. Көк-оол олар нормазын 100—110 хуу күүседип, ниитизи-биле 490 гектар чернин сигенин кескен.

Сиген кезилдезинде механизастаттынган бригададан ангыла хол кадыырларлыг 6 звено база ажылдап турар. Хоочун сиген кезикчизи, пенсионер Түлүш Қонгааның баштаан звенозу эрткен чылларда ышкаш кымны-даа мурнай ажылдап, 5 тонна сигенни сараттап тургускаш хүлээткен.

Мал чеми белеткелинче Эжимнин малчыннары база кирген. Мурнакчы хойжу Чалбаа Көк-оол 5 тонна, Чаш-оол Улан-Маадыр 3 тонна сараттарны тургусканнар.

Салбыр 80 тонна будук-бүрү белеткээр планныг. Бо хүннерде 63 тонна будук-бүрү белеткеттинген. Хайыраканнан сее чыл школазының өөренкчилери ук ажылды бедик идепкейлиг кылып турарлар.

К. НАТПИЙ-ООЛ.

Улуг-Хем район.

Мелиорация организацияларының ажылдакчыларынга РСФСР-ниң алдарлыг мелиоратору деп хүндүлүг аттарны тыпсыр дугайында

РСФСР-НИН ДЭЭДИ СОВЕДИНИН ПРЕЗИДИУМУНУН ЧАРЛЫЫ

ТЫВА АССР ТАЛАЗЫ-БИЛЕ:

Мелиорация талазы-биле ачы-хавыяазы дээш РСФСР-ниң алдарлыг мелиоратору деп хүндүлүг атты тыпсыры болза:

Петр Титович СМОРГУНГА— «Тыва суг тудуг» трестин тудуг-монтаж эргелелиниң уттекчилер бригадири.

РСФСР-ниң Дээди Совединиң Президиумунуң Даргазы М. ЯСНОВ.

РСФСР-ниң Дээди Совединиң Президиумунуң Секретары Н. НЕШКОВ.

Москва, 1977 чылдың август 11.

ОКТЯБРЬ·60

Чаңгыс эптиг өг-бүледе

ЛИТВА

АКЫ-ДУҢМА НАЙЫРАЛ

И. МАНЮШИС,
Литва ССР-ниң Министрлер Чөвүлелиниң Даргазы

«Бүгү чурттуң девискээринде тургустунган чаңгыс аай ажыл-агый организми бистиң улустарывыстың найыралының болгаш кады ажылдаанылгазының быжыг материалдыг үндезини болу берген».

(«Октябрьның социалистиг Улуг революциязының 60 чыл оюнуң дугайында» СЭКП ТК-ның доктаалындан).

Совет Литва Октябрьның социалистиг Улуг революциязының 60 чыл оюнче херии, бүзүреллиг базым-биле бар чоруур. Ленинчи идеялар-биле чырыттынган оруктап чорааш, Литва экономиканы, эртемни болгаш культураны хөгжүдеринге канчаар-даа аажок улуг чедиишкиннерни чедип алган.

Ол чедиишкиннер дээрге — совет улустарының бузулбас найыралының болгаш акы-дуңма дем каттыштырылгазының үре-түңнели-дир. Чурттуң бүгү-ле эвилелдешкен республикалары-биле Литваның экономиктиг болгаш культура харылзаалары үзүк чок хөгжүп турар.

Найыралдың ол маршруттарының хөй кезии Россия Федерациязыпче угланган. Литваже кирер сөөртүп турар болгаш Литва ССР-ниң дужаан турары продукциялың чартык кезии РСФСР-ниң үлүүнге хамаарыжыр. Бистиң республика Россиядан кара болгаш өңнүг металлдарны, ыяштыг, чүүк болгаш чиик автомашиналарны, синтетиктиг материалдарны барык хөй кезиин ап турар.

Литва ССР-ниң Украина-биле харылзаазы быжыг. Дашаватан бойдус газы кээп турар. Кирер сөөртүп турар хөмүр-дашты барык чартык кезиин Донбасс берип турар. Акы-дуңма республиканың улуг-улуг бүдүрүлгелери бисче химия продукциязын, автоматиканы, чоннуң хереглел бараанларын чорудуп турар.

Бис кожавыс Белоруссия-биле чарыштыг бис, олар бискө тракторларны, тудуг материалдарын, электротехниктиг дерилгелерни болгаш өске-даа кылыгларны берип турар. Хөй-хөй эргежок чугула продукцияны Литва бистиң хөй националдыг Төрөөн чуртувустун өске-даа республикаларындан ап турар. Совет Эвилелиниң бүгү булукларында эртем институттары болгаш конструктор организациялары-биле литва эртемденнериң харылзаазы чылдык-на калбарын база быжыгын турар. Ол кады ажылдажылганың ачызында олар чаа-чаа бүдүрүлгелерни дем-биле төлевилеп, эртем-техниктиг дешилгениң чугула айтырыгларын шинчилеп турарлар.

Совет эрге-чагырганың чылдарында Литваның чурт чуруунга улуг 220 ажыг үлетпүр бүдүрүлгелери коштун келген. Ол бүдүрүлгелерни тудуп тургузарынга, чаа техника-биле дериириге, кадрларын белгеткээринге чурттуң түс-түс индустриалдыг болгаш эртем төптери киришкен.

Алитус болгаш Утенскиниң үлетпүр комплекстерни, Ионавскиниң азоттуг чемишчилдиг заводун, Игналинскийниң атомнуг электростанциязын литваларнайыралдың тудуглары деп чоргаарал-биле адаш турарлар. Ылаңгыя Игналинскийниң атомнуг электростанциязы чуртта эң улуг электростанцияларның биразозы болур. А литва энергетиктер магнитно-гидродинамиктиг генераторларны тургузарынга акы-дуңма республиканың эртемденнеринге дузалаар айтырыгларны боттарының эдлүүзүнде шинтирлеп турар. Ол магнитно-гидродинамиктиг генераторлар энергетикага чаа-чаа перспективаларны ажыдып турар.

Мажейскиде нефть болбаазырадыр заводтун тудуунда киржип турар бүдүрүлгелериниң дамзызы ССРЭ-ниң экономиктиг географиязының бир янзы справочниги болуп турар. Литваның нефтехимиктиг үлетпүрүнүң баштайгызын тудуп тургузарынга бүгү-ле эвилелдешкен республикаларның 600 бүдүрүлгелери дузалажып турар.

Чурттуң чаңгыс аай улус ажыл-агый комплекизиниң кавызынга акы-дуңма республика бүрүзүнүң экономиктиг күүчүзү хөгжүп турар. Буржуаз тургузуг үезинде бүдүн чылда бүдүрүп үндүрүй турган үлетпүр продукциязын ам Литва ССР чаңгыс неделя дургузунда бүдүрүп турар. Республиканың көдээ ажыл-агыйы ам бедик механизастаттынган, көдээ ажыл-агыйы тараа культураларының чаагай болгаш элбек дүжүдүн, мал ажылының бедик продуктулуг чоруун хандырып турар.

Литва акы-дуңма республикаларга үлетпүр дериг-херекселдерни, ылангыя прецизионнуг ставоктарны болгаш приборларны, электри шуткулга агрегаттарын, саналга машиналарын, чадаг-тергелерни, кылымал волокнону, минералдыг чемишчидилгелерни, тудуг материалдарын, өөс-таавыны, азып-чем продуктуларын берип турар.

Литваның бүдүрүлгелериниң марказын салган кылыгларны ниити эвилелдин даштыкы организацияларын дамчыштыр 85 чурттарже үндүр садып турар. Продукцияның бедик шынары дээш демиселге Литва ССР-ниң ажыл-ишчилеринге чурттун өске-даа республикаларының специалистери дузалап турар. Оон ачызында республиканың бүдүрүлгелериниң хөй-хөй кылыгларының шынары эки болуп турар.

Улуг Октябрьның 60 чыл оюн төлептиг уткуур дээш белеткенмишаан, совет улустарының чаңгыс аай өг-бүлезинде литва улус келир үеже бүзүреллиг бар чоруур. Ол бүзүрел ССРЭ Конституциязының төлевилелинде база илереттинген. ССРЭ Конституциязының төлевилелин хоорай болгаш көдээниң ажыл-ишчилери улуг үүлдүгүзүүшкүн база социалистиг улуг Төрөөн чурту дээш чоргаарал-биле уткаашар.

«Национал-күрүне тургузуунуң айтырыгларын төлевилелде ниитизи-биле шинтирээнин бистин чуртувустун бүгү нацияларының болгаш бичө улустарының бүгү талалыг чечектелишкиниң база чайтылыш чок доокшуулажыыш, кыныын хандырар» — деп, СЭКП ТК-ның май (1977 чыл) Пленумунга эш Л. И. Брежнев чугаалаан. Бо түңнелди совет кижи бүрүзү, республиканың ишчи бүрүзү коммунизм тургузукчуларының чагыларының бирээзи кылдыр хүлээп алган.

САННАР, ФАКТЫЛАР

● Литваның девискээри — 65,2 муң дөрбелчин километр. Чурттакчы чону — 3,3 миллион кижи.

● Чурттакчы чонунуң 58 хуузу республиканың хоорайларында чурттап турар.

● Республиканың үлетпүрү ниити продуктунуң 60 ажыг хуузун берип турар.

● 1940 чылдаазы-биле деңнээрге республикага үлетпүр продукциязын бүдүрери — 49 катап, а электроэнергия ажылдап кылыры — 120 катап көвүдээн.

● Совет эрге-чагырганың чылдарында Литвага улуг 220 үлетпүр бүдүрүлгелери туттунган болгаш комплекстиг механизастаттынган.

● Республикада хүнделе алды чартык муң хире тонна минералдыг чемишчидилгелерни бүдүрүп үндүрүп турар. Үш минута санында заводтар конвейерлеринден 4 телевизор, а ийи минута санында-ла — 3 чадаг-терге бүдүртүнүп үнүп турар.

● Литва ССР-ниң хоорайларында болгаш суурларында хүннүң-не чүс өг-бүле чаа бажыңнарже көжүп кирип турар.

● Республиканың тараажылары эрткен чылын бир гектардан 29,4 центнер дүжүттү ажаап алганнар. Ол дээрге буржуаз Литва үезинде ажаап ап турганындан үш катап хөй болган.

● Хөлүн эрттир өл-шыктарлган ийи миллион гектар черни республиканың механизаторлары бо чылын кургаткан.

● Сөөлгү үш он чылдарда республикага дээди эртемниг 130 муң специалистерни белеткээн. Буржуаз тергииделдиң чылдарында турганындан ол 30 катап хөй.

● Ам республикада 12 муң эмчилер ажылдап турар. Буржуаз Литва үезинде чүгле 2 муң эмчи турган.

● Ам Литва ССР-де республиканың үш чурттакчызының бирээзи-ле өөренип турар. Литвага Совет эрге-чагырганың тиилээринге чедир бижик билбес болгаш биче билир 300 муң кижи санаттынып турган.

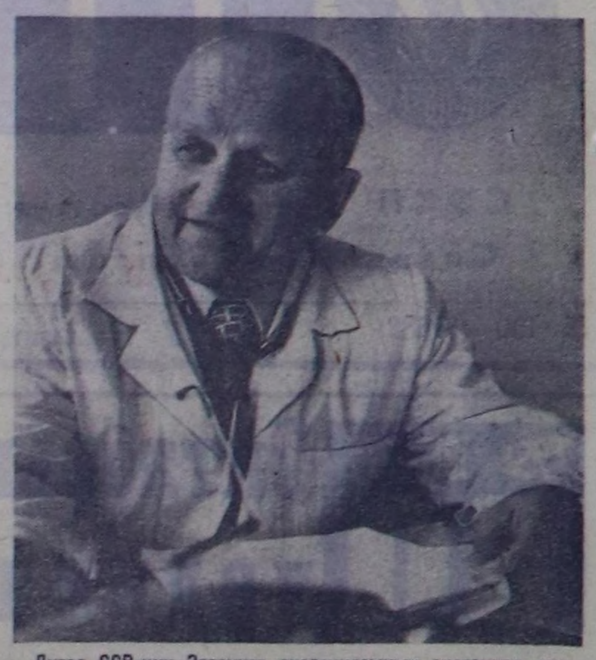

Литва ССР-ниң Эртемнер академиязының академиги, республиканың Каунас хоорайында кардиология төвүнүң директору Зигмас Янушявичус.

(СЭТА-ның фотохрониказы).

БҮЛЕ-ДЕМНИГ

Литваның чурт чуруунда бир чаа суур көсүп келген: Совет Эвилелинде эң улуг электростанцияларның биразы болур Игналинния атомнуг электростанциязының тудуг-жулары болгаш ажылдакчылары чаа бажыңнарже бир-ле дугаар көжүп киргеннер. Үш республиканың — Белоруссияның, Литваның болгаш Латвияның кызыгаарлары уткушкан Друкшяй тудуг чанында ук электростанцияның корпустары туттунуп турар.

Дайын соондагы үеде кожахелбээ үш республиканың колхозтары «Улустарның найыралы» деп гидроэлектростанцияны тудуп эгелээннер. Бо тудугну тударынга бүгү чурт киришкен. Киевтен болгаш Ленинградтан специалистер келгилээн. Москвачылар, бакужулар, ереванчылар дериг-херекселдерни чоруткан. «Херек болза, чеде бээр бис» — деп, чурттун янзы-бүрү булуцларындан үс-үс кижилер тудугже бижип турганчар. Улустарның күш-ажылчы эптузиазмин белорус шулукчу П. Бровка болгаш литва шулукчу Э. Межелайтис олар алган йөрээгеннер.

— Ам, кажан мээн республикамның бүгү суурлары чер кырында эн-не четкир чырыктыг, найыралдың чырыгы-биле хереллеттеп турда, кажан «Ильичниң лампочкалары» бүгү-ле бажыңнарда чырып турда, шаандагының дүмбей каракты литва көдээзи сагышка чайгаар-ла кирип келирдир — деп, Э. Межелайтис бижээн.

Буржуаз эрге-чагырганың чылдарында Литва электроэнергия ажылдап кылыр талазы-биле Европага сөөлгү черлериниң биразында эдлеп турган. Чылда бир кижиге-ле үүгле 32 киловатт-шаг электроэнергия хамаарыжып турган. Төрөөн черин электрификастаарын төлевилеп турган ийи-чиңгыс кижилер деткимче албаннар. Оларның биразын инженер А. Смильгявичюс Неман хемнин унундан өскөрү аксырын саналдаан. Ол күзел үүгле совет үеде, кажан акы-дуңма республикаларын дузазы-биле Куанас ГЭС туттуна бергенде, ам кээн боттанып арталыг болган. Оон тудугжулары ол объектиге ажыглалга кирген соон дарый Литваның В. И. Ленин аттыг ГРЭС-ни тудуп кылырыче киришкеннер. Оларның туткан хоорайын Электренай — Электроград деп адап алганнар.

Ол чер чурттуг инженер А. Гречук солун коллекциянны — ССРЭ-ниң янзы-бүрү хоорайларындан тудугже дериглелер ыныжаан чоруткан харжактарда адрестер бижээн калбак ыяштарны чыып алган. Коллекцияда ындыг ыыштар үүс-жыт. Бүгү совет улустарының чаңгыс эвил херечилеп турар Игналин АЭС-ниңи «адрестер дептери» база кайгамчык солун болур.

Н. ВАЙНТРАУБАС,
(СЭТА-ның корр.).

АКАДЕМИККЕ ЧЕДИР

Республиканың бүдүрүкчү күштерин таарыштыр ажыктыг тургузарының перепективтиг схемазын Литваның специалистери ажылдап кылганнар. Ук перепективтиг схемада сөөлгү чылдарда он-оп чаа регионалдыг үлетпүр төптерин тургузарын баш бурунгаар көрүп турар. Бо чорук чамдык чугула социал-экономиктиг айтырыгларны шинтирлээр арганы бээр. Оларның иштинде — бүдүрүкчү күштерни таарыштыр тургузарының, күш-ажылчы күрлавырларны эң ажыктыг ажыглаарының айтырыглары база бар.

Ук системаны тургузарын академик, экономика институтунуң директору, Литва ССР-ниң Эртемнер академиязының президиумунуң кол эртем секретары К. Мешкаускас удуртуп келген.

Совет эрге-чагырганың чылдарында күш-ажылдың айтырыы үндезини-биле өскерилген.

К. Мешкауекас аныаанда буржуаз Литва үезинде күш-ажыл биржазының казапчазыдан черле ыравас чораан. Ажыл чоктарның хөй-хөй мун кижилиг армиязының кежигүннерининг бирээзи турган: бир-ле катап чайын харын-дда чер казыкчызы болуп ажылдай берген.

— Ам күш-ажыл айтырыы бистө коңгүс сыр өске апарган. Литвада-даа, бистин чурттун чер болганында ышкаш, кижи ажыл дилевес, а ажыл кижини дилээр болу берген. Кижи бүрүзүнүң күш-ажылы эң ажыктыг, мергежилдиг, чогаадыкчы апарган турарынга таарымчалыг байдал тургустунуп турар.

Тургустунуп турар регионалдыг төптер ажылдарынга таарымчалыг байдалды тургузарынга база идиги бээр. Регионалдыг төптер республиканың бүгү девискээринде бир дески таарыштыр тургустунуп турар. Эн ыраккы суурда шак ындыг төпке чедир автобус-биле бир шак хире үе иштинде чоруур. Аная янзы-бүрү адырларын бүдүрүлгелери туттунган турар — деп, эртемден чугаалаан.

— Бо чорук ССРЭ-ниң чаа Конституциязының 40 үүдүнге бүрүү-биле дүгжүп турар. ССРЭ хамаатылары чүткүлүнге, аргамергежилдеринге, профессионал белеткелинге, эртем-билиннге болгаш ниитилелдиң хереглелдеринге дүүштүр профессияны, ажылдаарының хевирин шилип алыр эргелиг деп ыны чугаалап турар — деп, К. Мешкаускас демдеглээн.

Ийи регионалдыг төптер Литваның мурнуу талазында барык колдуунда-ла тургустунган. Ол дээрге Алитус болгаш Капсукас дээр хоорайлар-дыр.

СТУДИЯ

Чаа дүжерге-ле Литваның хоорайлар, суурларындан Паневежисче оолдар, кыстар шуужүп эгелээр. Ыны-ла ол театрының кол режиссеру, ССРЭ-ниң улустуң артизи Ю. Мильтинистиң хөй-ниити эгелээшкинде удуртуп турары студияга кирип алыр дээш чоруп турарлары ол. Театрның база киновун сураглыг актёрлары — Д. Банионис, Д. Мялешайте, А. Масюлис болгаш өскелер-даа ол студиялга кижиттинин өскеннер.

Ол ат-сураглыг студия үжеи беш чыл театрның ажылдап эгелээн баштайгы хүннериндеп бээр ажылдан турар. Келир үеним актёрлары философиялы болгаш даштыкы дылдарны шинтээдип ап, музыка херекселдеринге ойнап өөреникилер. Ю. Мильтинистиң санаты-биле алырга, кижини актёр кылдыр өөредири болдунмас, оон салым-чаяаны плереп келир кылдыр аная чугле дузаалары чугула. Маңаа кижиниң күзел-соруу, чогаадычы дилээшкин херек. Студияга өөреник кирип алганнар өөредилгениң баштайгы хүннериндеп эгелээш-ле оюн-концертке ыяап-ла киржирлер. Чүге дизе актёр кижиге кол школа — сцена болгай.

В. БАРТУШКА.

ЛИТВА ССР. Эртем-шинчилелдиг «Байсогала» деп ажыл-агыйның малчыннары өбилейлиг чылда тарылга шөлүнүң үүс гектарынга онаштыр 1280 центнер сүтү бүдүрүп, бир инектен-не 5250 килограмм сүтү саап алырын хүдээнгеннер. Олар хүлээлгезин алдарлыы-биле күүседип турарлар.

ЧУРУКТА: эртем-шинчилелдиг «Байсогала» ажыл-агыйының ниити байдалы.

(СЭТА-ның фотохрониказы).

МЭЭҢ ЧОНУМ

Литва төөгүлүг кыска хуусааның иштинде чечектелип турар совет республика кыдыр хуула берген.

Акы-дуңма улустарның дузазы-биле Литва бижик билбес болгаш ажыл чок чорукту үзүткааш, күүчүлүг индустриялы тургузуп, кодээни социалистиг езу-биле чаартыан. Бүгүнгү Литва дээрге — бижикти калбаа-биле билир чоруктун, мергежилдиг ажылчыннарын болгаш инженерлиниң, бедик дүжүт өстүрүкчүаериниң хастерлериниң республиказы-дыр. Оон экономиказы чурттун чаңгыс аай улус ажыл-агый комплекизинин чарылбас кезээ болу берген.

Вильнюстун Жирмунай болгаш Лаздинай дээн ышкаш микрорайоннары республикадан дашкаар безин сурагжый берген, ында колхозтар суурлары коммунал хандырылгазы-биле хоорайдан дудак чок хөгжүп турар. Келген улус шуут магадаар.

Вильнюстун чоогунда хадылыг арыг иштинде студентилер болгаш эртемденнер хоорайларының бажыңнар хавалары бедип үнүп орар. Бөгүнгү Литва дээрге — эртемденнериниң республиказы болгай. Олар дириг клетканың, сылдыстарның, микроделегейниң чажыттарын шинчилеп турарлар.

Вильнюстун университеди удаваа бодунун дөрт үүс чыл оюн демдеглээр. Ынчалзажок дээди школаның эжин үүгле Совет эрге-чагырганың чылдарында улус массаларга ажык болган. Литвада студентилериниң санының 70 муң четкени ол дугайын годартай херечилээр.

Шүлүкчү Эдуардас Межелайтис «Кижи» деп чыындызында тургузукчу, чаяакчы кижи дугайын алган йөрээгеи. Коммунизмни тургузуп турар мээн хоетуг чонум бөгүн чогум-на ындыг.

Ионас КУБИЛЮС.

Вильнюстун В. Капсукас аттыг күрүне университединиң ректору, Социалистиг Күш-ажылдың Маадыры.

ЧАА КВАРТИРАЛАР

Тудуг индустриязының Вильнюс каттыжыышкынының коллективиниң хуралынга бүдүрүлгениң мурнакчы бөлүк ажылдакчыларынга чаа квартиралар дулгүүрлерин берген. Чаа квартиралар алганнарның аразында ажылчын Юозас Себейка база бар.

Оон-биле кады чаа бажыңче бүдүрүлгеде ишчилерниң 23 өг-бүлези база көшкен. Бажың заводтан шоолуг ыраак эвес, орукка он беш хире минута үнер. Бажыңның чоогунда садыглар, школа, амыдырал хандырылга комплекизи бар.

— Чаа бажыңнарже массалыы-биле көжүп кирер чорук — бөгүнгү Вильнюста чаңчыл болган болуушкун-дур. Чаа бажыңнарже чылдың-на 37 муң хире кижи көжүп кирип турар. Сөөлгү он чылдарда республиканың төвүнде чурттап турар өг-бүлелерниң барык чартыы чаа квартираларны алган. Кижиниң чурттаарынга эргежок чугула таарымчалыг байдалды тургузар дээш күрүне сагыш салып турар — деп, Литва ССР-ниң Күрплан даргазының орааныкчызы Б. Зайкаускас чугаалады.

Хоорайның чаа микрорайону — Лаздинай Литвадан дашкаар безин сурагжый берген. Оон тургузукчуларынга Ленинчи шаңналды тывыскан.

(СЭТА-ның корр.).

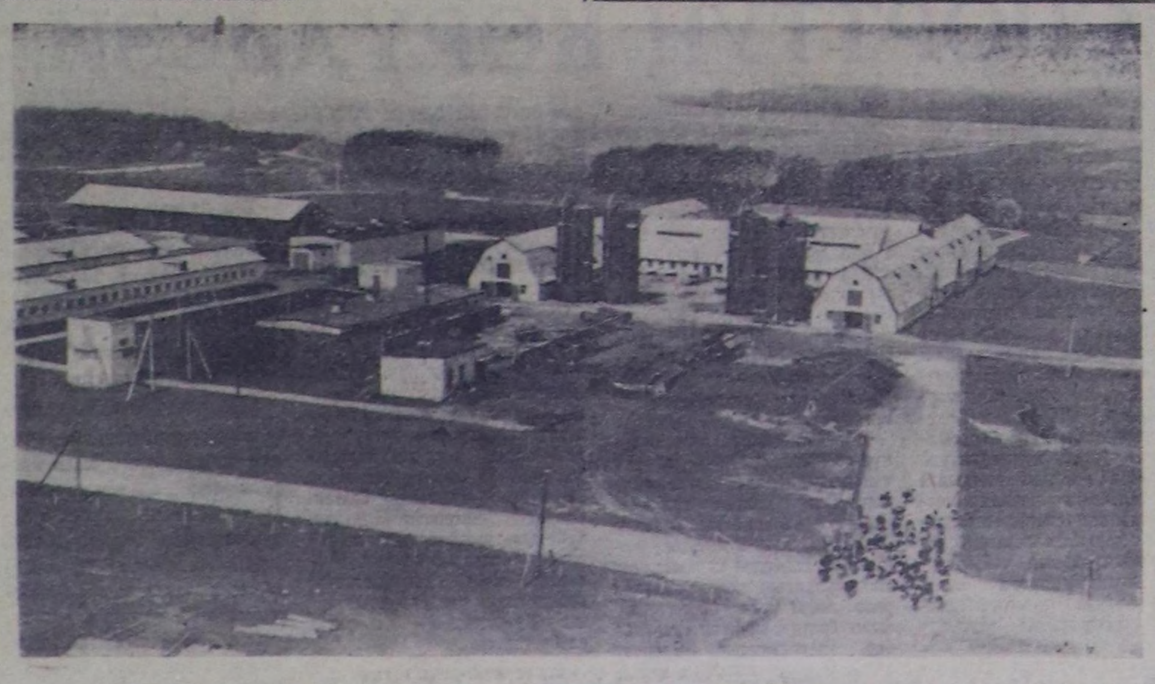

ЧОННУҢ КАДЫКШЫЛЫ. ЧЕЧЕКТЕЛГЕН САД

— Ам кадык силер, ажылдап болур силер.

В. Пуйдокасуга бо өөрүшкүлүг медээни Каунастың ажылчыннарының «Банга» дээр профилакторийинге профессорлар консилиуму дыңнаткан.

Хлеб комбинадының 55 харлыг ажылчыны дөрт ай буруңгаар аараашы, эмнелгеге келген. Эмчилериниң ачызында ол сегээн. Кан кадык кылдыр эмнедип алдын дээш Пуйдокасуга профилакторийже путёвка берген. Ажылчыннарның ол кадыкшылыга бажыңы Неман хемниң бойдус чурумалдыг эрининде турар. Ук бажын Каунастың кардиология төвүнүң бир тускай филиалы болуп турар.

Күш-ажылдың эртем талазыбыле гигиеназының республика лабораториязының ажылдакчыларын ажылга тывары берге: профилактиктиг ажылдар чорудары-биле республиканың будурулгелериче болгаш тудугларынче олар доктаамал чоруп турарлар.

— Ажылчы чоннуң кадымның дугайында бистин күрүпевис улуг сагышты салып турар. Бо дугайын ССРЭ-ниң чаа Конституциязында база тодаргай бижээн — деп, Литваның кадык камгалал министри В. Клейза чугаалаар.

Ам Литвада эмчилериниң улуг отряды ажылдап турар: он муң чурттакчы санынга-ла 40 эмчи хамаарыжыр.

Онгу бен чылдың төнчүзүге чедир Литвага ажылчыннарның 35 улуг профилакторийлери туттунган турар. Аная хары үүгле дөрт муң кижи кадыкшылын эскиздип ап болур.

Чоннуң кадыы дээш партия, чазак бо хире сагышты салып турар-дыр. Аная кижи бүрүзү өөрүүр, чоргаарланыр, хей-аъ кирер.

В. ГАВЕЛЕЛЕ.

Юрбаркс районда Мичурин аттыг совхозтун ажыл-ишчилери чоокта чаа Орелдан аалчылар хүлээп алганнар. Олар Литвада эң улуг садтың ажылдакчыларының ажылының мурнакчы дуражулгазы-биле танышар дээш келгеннер. Россия Федерациязындан келгеннер: «Шаанда Клаусучий суунуң кудумчузу малгаш-шалбаа чыдар чүве. Ам дээрге арыг-силиин көрүнер даан» — деп тайылбырлаанын дыңнааннар.

Асфальтылаан орук суурже шейлүп чоруткан. Ук суур ыыттынмас кылдыр өскен: Культура бажыңы, амбулатория, аалчылар бажыңы дээш чаа-чаа бижыңнар, тудугларда хөй. Механизация ордузунун, мал фермаларының чанында хадылыг арыгжыгаш өзүп үнген. Кылымал хөөлбектер чоогунда парк база бар. Оон ынай ногаан шык талыгыр чаптылын чоруткан. Ол дээрге сад-дыр. 600 гектар черни хөлеп чыдар. Ону специалист кижи ажаан турар.

— Мен макаа торуттунгеш, бүгү амыдыралымны маңаа чурттап эртим — деп, ажылагыйда ам-даа ажылдавышаан турар, 85 харлыг В. Макнявичюс сактып чугаалаар. — Бо көрүп турарывар сад дээрге соолгу чаарби чылдарда өзүп үнгеи чүве-дир. Мээн чашкы шаамныы чылдарында бо суурга номчуп, бижип билир кижи санныг турган. Ам совхоз директору А. Сруога, кол агроном Б. Швитра, кол инженер В. Салтонас — мээн ажыл-агый эртемниериниң кандыдаттары болгай. Ажыл-агый — будурулгениң культуразын бедидер талазы-биле бүгү-авидел көрүлдениниң тиилекчизи.

Клаусучийниң салым-куузу — Совет эрге-чагырганың чылдарында боттарының өөрүр-хевирин шуут өскертип чаартканы үүс-үүс литва суурларының салым-хуузу-биле дөмей.

Н. БАРДАНСКИС.

УЛУГ ЭРГЕВИС, ХҮНДҮЛҮГ ХҮЛЭЭЛГЕВИС

Чаа Конституцияның төлевилелинде совет хамаатыларын ажылдаар азы кылган ажылының сан-түүнүне болгаш шынарынга дүүштүр төлевирни магадылаан ажылды алыр эргелиниден ангыда олар боттарының арга-мергежилиниң, чүткүлүнүң, профессионал белеткелиниң аайы-биле интилелдиги эрге-ажыынга дүгжүп турар ажылды боттарынга таарыштыр шилип алыр эргени хамааты кижиге быжыглап бээрин көрүп турар.

Совет кижиге ажылды боду шилип алыр эргени берип турар байдал болза хамааты кижилериң эрге ажыктарынга немешкен чаа үүд боон турар. Ол болза Коммунистиг партияның совет чонга хүн бүрүде салып турар сагыш човаашкынының тодаргай херечили болур.

«Кижи бүрүзүнден кылып шыдаар шаа-биле, кижи бүрүзүнге кылган ажылының шаа-биле» деп социализмниң кол принцивин чаа Конституцияның төлевилелинде киирип турарын онза үүлдүгүнүп турар бис.

СЭКП ТК-ның Май (1977 ч.) Пленумунга СЭКП ТК-ның Чиигине секретары, Конституция комиссиязының Даргазы эш Леонид Ильич Брежневтиң идеткелин болгаш чаа Конституцияның төлевилелин республикада күш-ажыл талазы-биле албан чериниң ажылдакчылары таныжып көргеш, ону үүлдүгүнүп, анаа хамаарыштыр бистиң албан черлериниң мурнунда салдынган сорулгаларны тодарадып, ажылывысты ол бүгүнү күүседи-ринче угландырып турар бис.

Совет хамаатыларының күш-ажыл талазы-биле эргелерин амыдыралга боттандырарынга күш-ажыл талазы-биле албан черлери улуг ажылды боттандырар дээрзи билдингир.

Күш-ажыл талазы-биле албан черлери чонну, ылаңгыя ортумак школаны доосхан аныяктарны оларның мергежилин, сонуургалын өөренип турган, ажылга киирип турган талазы-биле янзы-бүрү хемчеглерни ап чорудуп турар. Чыл бүрүде бистиң албан черлерим дамчыштыр республиканың улус ажылагыйының адырларынче 3 муң чыгам кижилер чоруп турар.

Ажылдаарын күүсүн хамаатыларга чамдык таварылгаларда улус ажыл-агыйының эрге-ажыынга дүүштүр күрүне күсели-биле чиигелделерни болгаш дузаламчыларны тыпсып турар. Ындыг хемчеглерге ажылчын күжүнүн организастыг чыылдазы болгаш көдээ чонун план ёзугаар көжүрүлге ажылдары хамаржып турар.

Чижеглеп көөрге, республиканың тудуг болгаш үлетпүр бүдүрүлгелериниче организастыг чыылда ёзугаар келген ажылчыларга 200 рубльдин дедир эөлбес дузаламчызын бербишаан, орук шүүделин база төлеп берип турар болгай. Оон ангыда ол ажылчыларны чурттаар оран-сава-биле дораан хандырар болгаш оон-даа өске чиигелделерни оларга тыпсын турар.

Көдээ чонну ынай-бээр план ёзугаар көжүрер ажылды чорударынга база-ла күрүнеден кончуг улуг чиигелделерни көрүп турар. 6 кижилиг өреге ортумаа-биле 200 рубльдин дедир эөлбес дузаламчызын албышаан, көжүн четкен совхозунга ийи чыл иштинде коммунал талазы-биле халас хандырылганы ажыглаар, кешкенинин шүүделин күрүне бодунга ап турар. Оон ангыда көжүн келген өрегелерге чурттаар черин үүнү мурнай бээр, ыраккы одарларга ажылдаар болза школа назылыг уруглары интернатка хүлээп алыр дээш оон-даа өске чиигелделерни оларга тыпсын турар.

Ол болза чонун сонуургалын өөренип турган, улус ажыл-агыйының ажылчын күжү хереклеттинин турар адырларынче кижилерни чорудуп, интилелдин негелдериге дүүштүр сайгарып көөр ажылдарның бирээзи болур. Төлевилелде бижээн «Хамааты кижи ажылды арга-мергежилиниң, чүткүлүнүң, профессионал белеткелиниң аайы-биле шилип алыр» дээн үүлдүн боттанып турарының чижээ бо-дур.

Совет Эвилелинде ажылды кижилер дилеп чоруур эвес, а харын ажыл кижилерни дилеп чоруур деп үүнүнің толаргай херечизи бо-дур. Ажылды совет кижиге үүгле тыпсын бээр эвес, ажылдаарын күзээн кижилерге тускай дузаламчыларны болгаш чиигелделерни тыпсып берип турар байдал болза бистиң чуртувуста кижилерниң ажыл чок артар чоруу үндезини-биле узуткаттынган деп үүнүн херечилеп турар.

Таңды, Бин-Хем болгаш Кызыл районнарның ажыл-агыйларынче чоннуң план ёзугаар көжүрүлдөзи мал болгаш чер ажылының продуктуларын бүдүрерин улам көвүдедир херекке, а ол ышкаш бо районнарның ажыл-агыйларының экономиказын комплекстиг хөгжүдүрүнге кол болгаш ажыктыг хемчеглериң бирээзи боон турар.

Кошкен өг-бүлелернин хөй нуруузу берган черлериндe ак сеткилдиг ажылдап, кады ажылдап турар эш-өөрүүнүң хүндүткелин чаалап ап, бүдүрүлгенин мурнакчыларынга савадын турары өөрүнчүт. Совхоз бүдүрүлгезинин дыка хөй мурнакчылары—кошкен өг-бүлелернин кежигүннери чер-чер Советтериниң депутаттарынга депшитпиилээн. Олар ол бедик хүлээлгелерин база-ла ак сеткилдиг күүседи-ниң, чонунга эки бараан боон чоруурлар. Ындыларга Ондар Доржу, Монгуш Семассол, Монгуш Кара-Бызаа, Василий Хүндүжүк болгаш өскелер-даа хамааржыр.

«Шамбалыг» совхозтуң малчыннарының ССРЭ-ниң чаа Конституциязының төлевилелин танышкан хуралынга мурнакчы хойжу, көдээ Советтин депутады Василий Хүндүжүк үүве чугаалаан:

— Бистиң амыдыралывыс хүн келген тудум эвилин, чаартынын турар. Мен өг-бүлем-биле Чөөн-Хемчик райондан бо совхозка көжүн келгеш, дөрт чыл болдум. Көжүн кээривиске совхозтуң удуртукчулары бисти чылыы-биле бо бүгү совет алдын Хоойлуунун ачызы-дыр. Чаа Конституцияның төлевилелин изиннде үүлдүгүүнүп. Улуг Октябрьның 60 чыл оон күш-ажылчы белектериг уткуур дээш ам-даа кызын ажылдаар мен—дээн.

Совет кижилериң боттарының ажылдаар эргезин үүгле эрге кылдыр ажыглаавайн, хүндүлүг хүлээлгези кылдыр санап чоруурунуң бир хереги бо-дур.

Чоннуң амыдыралын эвилдер талазы-биле СЭКП-ниң өөлүг чылларда хүлээп ап, амыдыралга боттандырып турганы шинтирлери чаа Конституцияның төлевилелинде быжыглаттынын турары канчаар-даа аажок өөрүнчүт. Ылаңгыя бүдүрүлгенин ажыктын болгаш ажылдың шынарын бедитпишаан, күш-ажылдың бүдүрүкчүлүүн бедилин турган, улус ажылагыйының ден-деши хөгжүлдезин чедип алырын онзалаан айытканы кончуг таарымчалыг.

Үүге дизе чуртта бүдүрүкчү күштеринин бедик темпилиг хөгжүн, сайзырап турарындан ажылчын күжү, ылаңгыя бирээзи деп санап турар бис.

Ону чедип алырда күш-ажылды үүгле механизастаар, автоматизастаарында эвес, ханың бүдүрүлгеге ажылчын күжүн чоп ажыглаары болур. Республиканың чамдык тудуг организацияларында, үлетпүр бүдүрүлгелериге ажылчынарның ызырынмас, агымнаар, ажыл шагы үзер чоруунун деңнели бедик боон турар. Ол болза колдуунда-ла бүдүрүлге черлерин удуртуп баштаар кижилериң чедир ажылдавайн турарындан боон турар. Ону эвээжедирде бүдүрүлге бүрүзүнге социал-экономиктиг хемчеглерни ап чорудары чугула. Оон бир чугула хемчээ болза чурттарга, культура-чырыдыышкын объектилерин хойну тудуп, ажыглалга киирери болур.

А. ЮМБУ,

Тыва АССР-ниң Министрлер Төвүлелинин күш-ажыл талазы-биле эргелелиниң начальнигы.

ССРЭ КОНСТИТУЦИЯЗЫ
төлевилелди чугаалажып тур бис

АМЫДЫРАЛДЫҢ ШЫНЫ

ССРЭ-ниң хамаатылары... азырадыкчызын чидиргенде материалдыг хаңдырылга алыр эргелиг. (ССРЭ Конституциязының төлевилелинин 43-кү үүлүүнден).

Азырадыкчызын чидиргенде материалдыг дуза алыр эргелиг.

Кижи дугайында шак мындыг магалыг-чаагай сагыш салымышкыны үүгле социализм эгезээн.

Ам кайы-бир кижи азырадыкчызын чидиргенде анаа күрүне көрүнүп, дузалаарын шуут Конституция төлевилелинде хоойлужудуп бижин каан. А бо кижизиг чорукту Совет эрге-чагырга бүгү туруп келгени алдан чыл иштинде боттандырын келгенин билир бис.

Кымның-даа амыдыралынга чүү-даа болур-ла болгай. Моон чижээн амыдыралдан тывары берге эвес.

Петр Жиганов дайын төнер чазын Одесса облазынга төрүттүнген. Күжүр неви аар божаан шыдашпайн баргаш. Ынчангаш ол невинин аа сүдүн эмзээн, оон эргелелиниң дыңнаваан. Ындыг-даа бол, ол Тороэн чуртунун чылыг куспаанга кирип, оон сагышчовангыр ажаалда-тежээлдезинин адаанга өзүп, оон төрээн ие дөг эргелелиниин ачызын көрүп келген.

Петр уруглар бажыңынга доругун өскен. Ол мишин келгеш, ада-нем кым боор деп үүнүн бүдүү иштинде болдап тургулаан болбайн аан. Ынчалзажок ол боду ышкаш өөрү-биле кады ойнап-хөглеп, аскындан аштавайн, эктиндеп элевейн, тодуг-догаа, омак-хөглүг өзүп, школаны доозуп алган.

Ам Петр Жиганов Ак-Довуракты даг-дүгү арыглаар фабриказында мурнакчы ажылчын, коллективтин хүндүлүг кижилериниң бирээзи. Ол анаа келге-ле оң чыл ашкан. Петя ам тускай өг-бүлелиг, бир уруглуг апарган.

— Шак мындыг эриин эрезе кылдыр өзүп, тускай артемниг, эш-өөрүнерге хүндүткелдиг болу бергениңер кымның ачызы деп бодаар сен?—деп, борбак-борбак шыңгаңнарлыг, аптара дег хөректиг, чингир көк дээр өөнүг карактарлыг, чазын-чаагай хулумуруун чоруур аныяк оолдан айтырдым.

— Хөй-ле кижилерге—деп, ол боданмайн-даа харылайдыр.—Уруглар бажыңынга эки кижизидикчилер турган. Шеригге турумда командларлерим мени хөй-ле үүвеге өөредип, ортектиг чагыг-сөүн берген. Ам кады ажылдап турар эш-өөрүм ийи дугаар өг-бүлем болу берген. Оларның-биле кады бир демниг ажылдан, чедишкининиң өөрүшкүүзүн, чедимче чок таварылгаларның кударалын денге үлежип, эпчайралдыг чурттаа чор мен. Комсомол, партия мээн амыдыралымга улуг дузалы көргүскен болгаш ам-даа ыңдыг деткимчени чедирип турар. Бо бүгү анаа-ла, каас өөстер эвес, а бистиң совет амыдыралыыстым, оон иштинде мээң хууда чуртталгамның кызыл шыны-дыр. Эрге-чагырганың ачызы эвес болза, өскүс калган оол мен та кандыг алгелдер түрегелдин көөр кижи мен. Ынчангаш Тороэн чуртум мурнунга бодумну үргүлүү өрелиг кылдыр санап, оон кандыг-даа даалгазын ак сеткилдиг күүседи дээш бүгү күжүмнү, билиг-мергежилимни баралгадып чоруур кижи менийи. Ол дээрге мээң дорт хүлээлгем-дир.

— Ажылга, черле алыс амыдыралга чүү ноомчуг үнелээр сен, Петя?

— Кала-даа, чүге-даа шынгыы чурумну, хамык чүве эзме-сөкеліг болурун ноомчуг үнелээр мен. Чурумнуг болурунга мени шеригге өөредип каан. Ынчангаш чурумга чанчыгын калган, ону кандыг-даа ажыл кылганымда, черле ынчаш хой-иштин, өг-бүле амыдыралынга дээш када-даа сагын чоруур мен. Кылган ажылдың бүдүрүкчүлүү, бүдүрген продукциянның шынары күш-ажылчы чурумдан эгелээр диле частырыг болбас. Чамдык эштерин көөрге кызган цехинге шоолуг хөөн чок, ажылдан озалдаар, харын-даа олче үнмейн-даа баргылаар боор-дур. Чурум чок, салдынчак чоруктуң чаржынчыы ыңдыг-дыр. Ынчангаш чаа Конституция төлевилелинин алдан дугаар үүлүнде хамааты кижи бүрүзү бүдүрүлгеге сагылга-чурумну шынгыы сагыыр хүлээлгелиг дээнин долузу-биле деткиир-дир мен.

Чижээлээрге, мен электри-биле демиргер тудуштур кажнап турар мен. Бир эвес кайналганы мөлдүк-малдык кылын каар болзумза, оон соонда чүү-даа, харын-даа хой улустуң амы-тынынга чедер айыл-халап-даа боон болур. Ынчангаш ажылга быжыг чурум болгаш ак сеткилдиг хамаарылга онза чүүл.

— Ак-Довуракка кандыг янзылыг чедип келгениң ол?

— Бөөк комсомолчу путёвка-биле алдан чеди чылда келген кижи мен. Бүдүрүлгеле эш-өөрүм-биле таныжып, оларниң-биле найыралдажып, мандаа ажылдаары болгаш чурттаары мөңгө таарышталыг апаргам. Ак-Довуракка келгеш өгленип алдым. Кыс уруум база бар. Кадайым-биле кады ону өстүрүп, өзүлүг совет кижи кылдыр өстүрүп каар сорулгалыг бис.

Ак-Довуракта дыка хөй нациялың ажы-төлү ажылдап турар чүве-дир. Черле ынчаш бистиң Тороэн чуртувустуң кайы-даа бузуңуна баарга ыңдыг боор чүве болду—деп, коммунист Жиганов чугаазын уламчылады.—Назынын аныяк-даа болза, Россия Федерациязының, Украинаның болгаш Узбекистайның девискээрлеринге ажылдан, өөренип, адван-хүлээлгем күүседип чордум. Ам Тывада келгеним бо-дур. Кандыг-даа-сөөк эш-өөрүм-биле арамда найыралдыг чурттаа чор мен. Ол эптежилгеңге ам-даа улам быжыглаза эки деп санап, «өске хамаатыларның национал төлептиг мөзүүн хүндүлээри, совет хөй национал дыг күрүлеңин нациялларының болгаш эвээш саанныг улустарының найыралын быжыглаары — ССРЭ-ниң хамааты бүрүзүнүң хүлээлгезин дээнин» черле чоптуг-дур деп санаар-дыр мен.

Петр Жиганов-биле чугаалажып орарга, ол өзүлүг ажылчын мөзүлүг, сеткил-сагыжы байлак, бүгү-ле чүвенин сонуургап чоруур, өскелерге үлегер-чижектиг коммунист дээрзи илдеп. Оон бажыңынга кире берген, оон тускай библиотеказын, шевергин салып каан солунналары, журналдарны эскерип каар сен. Петр ажылдан келгеш, бажын ажылын кылчын, дүвалашкаш, чаа келген почтаны сайгарып, бистиң чуртувуста болгаш делегейде чүү болуп турарын сонуургап, чагдыын алгылаан солунналарын ажа боор. Оон соонда кезек болганда чедир номчуваан кандыг-бир номун тудуп аар. Ол хостуг үеэнде үүгле номчуурунга эвес, а музыка дыңнаарынга, спортчу оюнларга база хандыкшылдыг. Чамдыкта бичин уруун эдертип алгаш, стадионче чоруштар кижи чорду.

Өскүс калгаш, Совет күрүнеңин авыралыңда түрег биллейн өзүп доругун, эриин эрин апарган коммунист Петр Жиганов шак ынчаар чурттаан чаа Конституция төлевилелинин чамдык айтырыгларынга хамаарыштыр шак ынчаар бодап, ону деткиир турар.

Б. МОНГУШ.
(Бистин корр.).

делегей болуушкуннар

тайылбырлал бо хүннерде

СОЦИАЛИЗМ ЧУРТТАРЫНДА

ОКТЯБРЬНЫҢ 60 ЧЫЛЫНГА— 60 ТОДАРГАЙ АЖЫЛ-ХЕРЕКТЕР

Чехословакияның миллион-миллион ажылчы чоннары Октябрь мурнунуң шалыпчы эзлээнче киргеш, кайгамчыктыг юбилеңге алдар болдурган боттарының социалистиг хүлээлгелерин күүсеп турар.

Пльзеньде машина тудуунуң В. И. Ленин аттыг алдаржаан «Шкода» каттыжышкынының коллективи «Октябрьның 60 чылынга—60 тодаргай ажыл-херектер» деп кыйгырыг-биле хүлээлге алгаш, чаа патриотчу өгелээшкинни үндүрген. Кол кичээнгейни совет чагыгларны хуусаа бетинде болгаш шынарлыг күүседиринге салып турар. Чижээ, электровоз тудуунун заводунун ажылчыннары ССРЭ-же чорудар 25 локомотивти октябрь 30-ге чедир бүрүн кылып доозар деп шинтирлээн.

ЧУРУКТА: электровоз тудуунуң заводунуң цегинде.

ЧТК-СЭГА-ның фотозу.

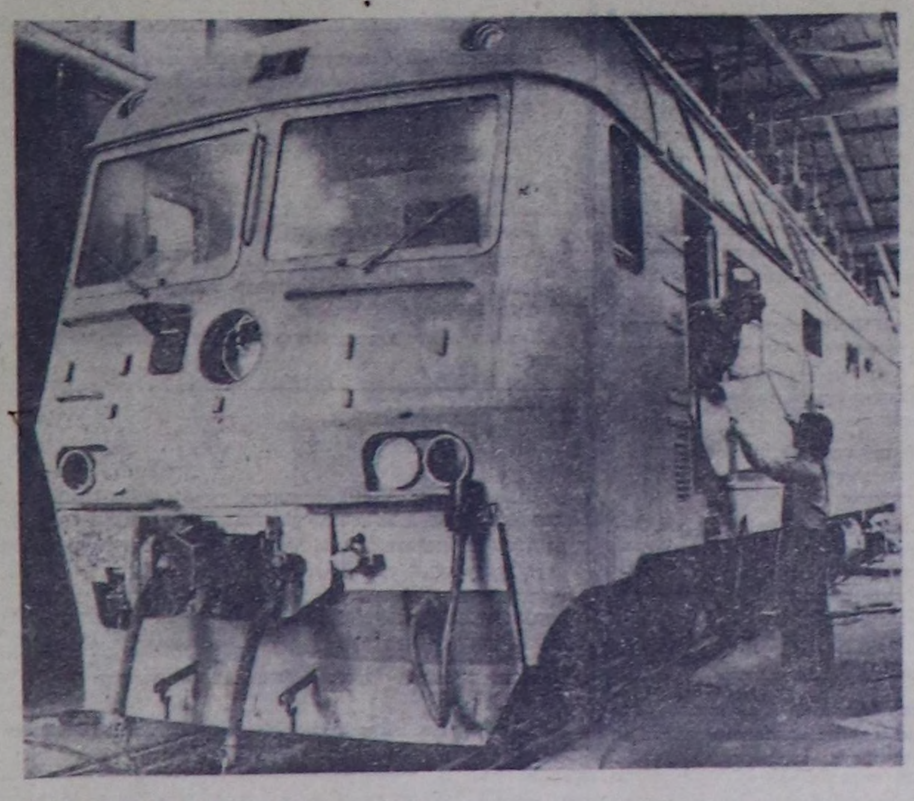

А. ВАДЖАПАИ ИНДИЯНЫҢ ДАШТЫКЫ ПОЛИТИКАЗЫНЫҢ ДУГАЙЫНДА

ДЕЛИ. (СЭТА). Индияның даштыкы херектер министри А. Б. Ваджапаи парламентинин үстүкү палатазынга Индияның чазаанын даштыкы политиктиг угланышкынының дугайында медеглел кылган.

Чурттуң даштыкы политиказынга кандыг-бир өскерлиишкиннер болбаан, каза-даа каттышпазының чарлаттынган политиказынга бердиниишкинге чагзиниг турбас деп, А. Б. Ваджапаи чугаалаан. Кэйы-бир чурттуң талазындан кандыг-даа күткүүшкүн турза, Индия бодунуң политиказын өскертпес.

Министр совет-индий харылзааларның дугайын чугаалаан, ол харылзаалар «аажок быжыг» болуп турар деп айыткан. Совет Эвилели 1971 чылдың берге үелериндe Индияның эвилелчизи болган. Ол найыралды деткиир болап турар бис. Джаната партиниң эрге-чагыргага киргени-биле холбаштыр Индия СЭКП ТК-ның Политбюро кежигүнү, ССРЭ-ниң даштыкы херектер министри А. А. Громыкону Делиже чалаан, чурттуң чаа удуртукчулары-биле чугаалажыышкыннарны ол чоруткан. Каттышкан Штаттар-биле харылзааларны ап көөр болза, Картерниң администрациязы бодунуң найыралын биске саналдаан, ынчаарга бис ону хүлээп алыр деп шинтирлээн бис. Индияның Каттышкан Штаттар-биле харылзаалары деп эргеге үндезилеттинген турар. Индия-биле харылзааларга 1971 чылда болдурган хажыдыышкынарны АКШ эдер бодап турар деп, А. Б. Ваджапаи медеглээн.

Индий-кыдат харылзааларның дугайын чугаалаан, министр мынча деп медеглээн: «Кыдат-биле харылзааларны чогумчалыг болдурар бодап турар бис. Ол чурт-биле бис элчиннерни селушкан, садыг харылзааларын тургускан бис. Ынчалзажок болуушкуннарның хөгжүлдезин хайгаарап көөр ужурлуг бис».

РЕВОЛЮЦИЯНЫҢ ЧААЛАП АЛЫЫШКЫННАРЫНЧЕ ХАЛДААШКЫН

ЛИССАБОН. (СЭТА). Акциялар тулукчуларынга, национализастаан бүдүрүлгелерниң, банкыларның болгаш страхование компанияларының, көдээ ажыл-агый имениелериниң мурнундагы эзелеринге эгидиишкин төлеп бээр дээн парламентинин шинтирин республика хуралынын депутады, коммунист Вейга ди Оливейра апрель революциязының чаалап алыышкыннарынче эзлчеглиг халдаашкын кылдыр көрүп турар. Ол шинтирни үүлдүг деп көөрү дээн үүгле социалистиг партияның депутаттары бадылаан. Ынчаарга оларның барык-ла доктаамал эвилелчилери — социал-демократтар хоойлу төлевилелин бадылаарынлан дадагалаан.

Чаа хоойлуга улур коммунистер болгаш улусчу демократтыг эвилел партиянын кара чаңгыс депутады улур бадылаан. «Хүлээп алган хоойлу конституцияның принциптерин хажыдып, португали демократияның турып турарынга шуут кыжаныр турар. Эткен парламент сонгулдаларында сонгукчуларның мурнунга боттарының байырлалдыы-биле алган хүлээлгелериниен соципартияның депутаттарының ойталаанының уржуу-биле хоойлуну үүлдүг деп көөрү болдунар аргалыг апарган» деп, Вейга ди Оливейра медеглээн.

«Чурттуң хөренгитен ангыларынга элбек сөөнү бээрин хандырар хоойлуну соципартия чедип алган» деп, Лиссабонну «Диариу» солуну парламентиге бадылаашкыннарның түннелдерин шүүмчүлевишаан бижээн. Социалистерниң өгелээни «эгидиишкиннер төлеп бээр талазы-биле хемчег» португали улуска канчаар-даа аажок улуг карылгалыг болур: үүгле баштайгы үе-чадада бээрин 100 миллиард эскуло акшаны төлээри көрдүнген.

БҮГҮ ДИПТЕРДЕН

● **ПРАГА.** Брюнун машина тудуунун комбинадының ажылчы чоннары Октябрьның социалистиг Улуг революциязычын 60 чыл оонга алдар болдурун, чыл төнчүзүнге чедир 8,7 миллион крон акшаның продукциязын пландан артыкка бээр деп коллективтиг хүлээлгени боттарынга алган.

Брюнун машина тургузукчулары боттарының онаалдаларын алдарлыы-биле боттандырып: бүдүрүлге планнарын доктаамал ажыр күүседи турар дээрзин эрткен чоол айның түннелдери көргүзүп турар.

Комбинаттың заводтарында калбаргаи социалистиг чарын ажылдың чедишкиниг болурунга идеяны берип турар. Социалистиг күш-ажылдың 1.200 бригадазы мурнунда чоруп турар.

● **ЛОНДОН.** Бүгүнгү Англияда ийи миллион ажыг кижи бижик билбес болуп турар. «Чогуур назылыг чуруктакчы чоннуң ортузунга бижик билир чорукту пентередир талазы-биле агентилел» дээр организация ол саннарны чижек кылдыр көргүскен. Ол организацияның удуртукчуларының сөзүндеи алырга, ыңдыг янзылыг байдал үүгле сан хөрекгилерниң чедишпелер-биле эвес, харын чуртка бижик билбес чорукту узуткаарынга чөрчер эрге-чагыргаларының детхимче көргүзер хөөн чок болуп турары-биле тайылбырлаттынар.

● **ДАР-ЭС-САЛАМ.** Кейптаун чанында Моддердам хоорайга африкаларның чыскаалын полиция карак чажы тогуулдурер газтыг граналалар-биле уткаан. Боттарының каанак банкыларын «дурум чок черге тутканы» дээш, үрегдеп эгелээн расисчи эрге-чагыргаларының үүлгедиишкиннеринге олар удурланып турар.

Ынчангаш кара кештилерниң Кейптаунну долгандыр турар турлагларынга 26 муң ажыг кижи чуруттаар үүгеткерен оскунар. Чурттуң кыдыгбулун черлериндe расисчилерниң тургускан баштустаннарындан делип үнген африкаларның күсели-биле ол турлаглардың чуруттакчылары дүрген өзүп турар. Төрел бодуктер туруп турар ол черлериниң чуруттакчылары ажыл-чок чорукка болгаш аштап олурунге таварыгын турар.

(СЭТА).

С. ВЭНСТИҢ ЧОРУУШКУНУ

НЬЮ-ЙОРК. (СЭТА). АКШ-тың күрүне секретары С. Вэнс Сауд Аравиядан Израильге чедип келгеш, М. Бегиниң чаваа-биле чугаалажыышкынарны эгелээн.

Тель-Авив Иордан хемниң эжелеттирген барыын талазы эринден болгаш Газа секторунан үнүп чоруурунга удур, Израиль-биле интин кызыгаарлыг кандыг-даа палестин күрүнеңи тургузарынга удур дээрзин израиль удуртукчулар дорту-биле медеглээн деп, «Нью-Йорк таймс» солун бижээн. ПХО-нуң төлөдекчелериниң киржилгеп-биле Женевага конференция чыыдыраар талазы-биле күүсеннишкиннерге шаптыктаарын израильтынар аныы-биле оралдажып турар.

Израильдың даштыкы херектер министри Даян парааллга конференциязынга үүве чугаалаан. ПХО-га хамаарыштыр Израильдың тоомча чок турумун бадыткавышаан, мынча дээн: «ПХО-биле чугаалажыышкыннарны кандыг-даа хевир-биле чоруударынан Тель-Авив ойталап турар. Бир эвес ПХО ННО-нуң Айыыл чок чорук чөвүлелинин 1967 чылдың ноябрь 22-деги 242 дугаар резолюциязын ол хүлээп көөр деп шинтирлээн-даа болза база бир эвес ол ону кандыг-даа хедерленишкин чокка кылыр-даа болза, ол дээрге тайбын чугаалажыышкынларга партнёр кылдыр азы Женеваның тайбын конференциязынга киржикчи кылдыр ПХО-биле чоп-шөөрежип турарывыс ол эвес-тир».

АКШ-тың күрүне секретары чугаалажыышкынларга илерек келген маргылдааларны чедир чугаалаваа-даа, «Израильдың ыыл чок чоруун база оон идеаларын камгалаарын, быжыглаарын хандырары-биле ону деткиирин АКШ өскертпес» деп медеглээн.

Бөгүн — күш-культуржунуң Бүгү-эвилел хүнү

БАЙЫРЛАЛДЫЫ- БИЛЕ АЖЫТТЫНГАН

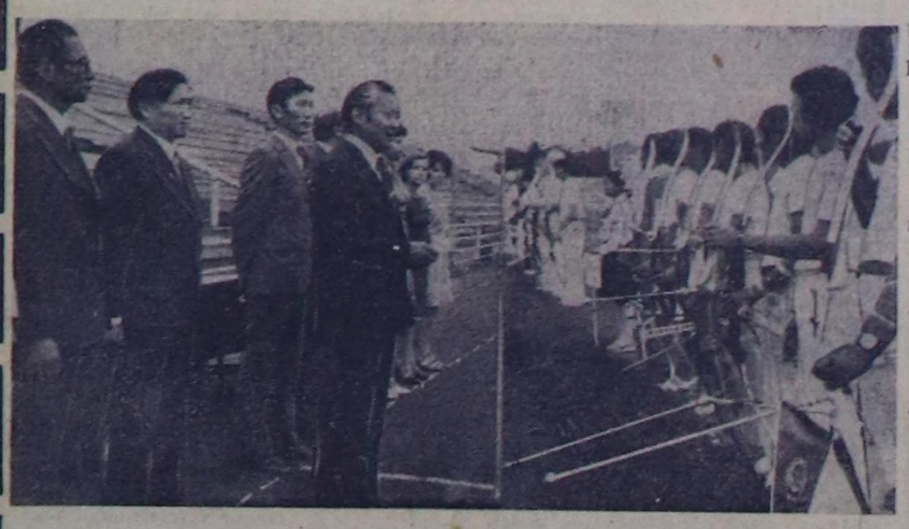

Кызылдың Совет Тываның 5 чылы аттыг стадионун бурунгу хүн байырлал шинчи киир каастапкан. Моол Арат Республика биле Россия Федерациязының Күрүше туктары салгын аайы-биле хөлбеннеди чалгып турган. Олуттарны көрүкчүлер ээлепкен.

Кежээкинин 18 шакта оркестрнин күүселдези-биле марш аялгазы чангылзыып үнген. Стадионнун бир талазындан ак-ак хептерлиг ча туткан спортчулар шөлче үнүп келирге, көрүкчүлер динмиттиг алыш часкаашкыны-биле уткаан...

Улустар аразының маргылдаазын эрттирер организастыг комитеттин даргазы, СЭКП обкомунун пропаганда болгаш агитация киллизинин эргелекчизи Н. Д. Шийрипей парадтың командылакчызының рапортун хүлээп алган.

СЭКП Тыва обкомунуң секретары Д. К. Ооржакка сес берген. Республиканың удуртур органнарының, СЭКП Кызыл хооркомунун болгаш хооркүүскомунун өмүнээзинден улустар аразының маргылдаазынга киржири-биле келген бистин кожавые акы-дунма Моол Арат Республиканы, Россия Федерацияның төлээлеринге изиг байырны чедиргеш, оларга спортчу чедиишкиннерни ол күүсээн. Бо маргылдаа ийи чурттун улустарының найыралын улам быжыглаарынга, спортчуларының арга-дуржулгазын солчурунга, мергежилин бедидиринге дузалаарын айыткан.

Ча адарының талазы-биле улустар аразының маргылдаазы ажыттынганын чарлапкан. Моол Арат Республиканы, ССРЭ-нин Күрүне гимнерин күүсеткен.

Командалар аразында вымпелдер, тураскаалдыг белектер, хөрек демдектери солушкан.

Маргылдаанын судья коллегиязын болгаш киржикчилерин таныштырган.

Улустар аразының маргылдаазының кол судьязы, бүгү-эвилел чергезинин судьязы, ча адарының талазы-биле ССРЭ-нин аныяктар командазының улуг тренери В. И. Полухин.

Моолдан, РСФСР-ден, Тыва АССР-ден 9 эр, 8 хөрээжен спортчулар маргылдаада киржип турар. Оларның иштинде делегей чергелиг ийи спорт мастери, МАР-ның бир алдарлыг спорт мастери, беш спорт мастери, ССРЭ-нин үш спорт мастери бар.

Совет Тываның 5 чылы аттыг стадионга маргылдаа дүүн эгелээн.

Маргылдаа уламчылап турар.

Т. ХЕРТЕК.

ЧУРУКТА: маргылдааның ажыдыышкынының үезинде.

А. ЗАЙЦЕВТУҢ фотозу.

ХӨЙНҮ ХААРА ТУДАР

Күш-культуржунуң Бүгү-эвилел хүнүнге Тываның спортчулары кандыг чедиишкиннерлиг ужурашканын база оларның мурнунда кандыг сорулгаларны салдынганын чугаалап бээрин Тыва АССР-ниң Министрлер Чөвүлелиниң чанында күш-культура болгаш спорт комитединиң даргазы А. С. Нурзеттен бистиң корреспондентивис дилээн. Ону моон адаанда парладывыс.

ССРЭ-ниң чаа Конституциязының төлевилелин түүлдүгүнүп деткип база Улуг Октябрьның 60 чылынга төлептиг ужуражыр дээш Тываның спортчулары бо хүнперде кызымак ажылдап, бодунуң байырлалын чамдык чедиишкиннерлиг уткаан.

Партия, совет органнарның удуртулгазы-биле ажылдап тургаш, күш-культура организациялары чыл келген тудумна спорттун материалдыг баазазын экижидип, күш-культуржуларның санын көвүдедип, оларның мергежилин бедидип турар. Спорттун 23 хевиринге маргылдааларны эрттирип, ону сайзырадырының хемчеглерин ап келген. Тывада национал спорттун хевирлери сайзырап турар.

Спорттун национал хевирлеринге Сибирь болгаш Ыраккы Чөөн чүк улустарының XV спартакиадазы Даг-Алтай автономнуг областың төвүнге болуп эрткен. Улуг Октябрьның 60 чылынга тураскаатган бо маргылдаага бистиң шилиндек командавыс бирги черни ээлээн. Мону чедип алырынга тыва, бурят, хакас хүрешке хүрешкен мөгелер төлептиг үлүүн киргеннер.

Улуг Октябрьның юбилейи болур чылда Тывага улуг маргылдаалар эрткен. Хостуг хүрешке «Азия төвү» шаннал дээш маргылдаага эвилелдешкен республикаларның, МАР-ның Завхан аймаанын болгаш өске-даа край, область мөгелери киришкен. Футболга «Хөм мяч» клувунун шанналы дээш зона маргылдаазы болган. Аная бистин спортчуларывыс багай эвес түннелди көргүскен. Ча адарының талазы-биле улустар аразының маргылдаазы найысылалда эгелээн. Ында Моолдун, РСФСР-нин, Тыва АССР-ниң шилиндек командалары киржип турар. Бо болза күш-культура болгаш спорттуң пропагандалаарынга, спортчуларның мергежилин бедидиринге улуг ужур-дузалыг.

Бистин республикада күш-культура кадрларының саны өскен. Оларның хөй кезин онаашкан ажылын ак сеткилдиг күүседип, аныяктарның күш-дамыр кижизидилгезин экижидиринче доктаамал сагыш салып чоруурлар. Оларга республиканың спорт школазының тренери А. А. Аракчаа, педагогика институдунун башкызы Ө. Ч. Ондар, Красноярскиниң политехниктиг институдунун Кызылда филиалының башкызы В. И. Гагарин, Бай-Хаакта уругларның спорт школазының директору В. Ю. Панигин хамааржыр.

Республика болгаш зона маргылдааларынга доктаамал киржип, каш катап шаннадыг черлерни ап келген мергежилдиг спортчуларны байырлал хүнүнде адаары артык эвес. Ча адыкчызы Раиса Тутатчикова, мөгелер Ооржак Дапыл, Ооржак Кара-Кат, Владимир Балчый-оол болгаш өскелердаа бар.

Күш-культураның улустун кадының быжыглаарынга, күш-ажылдың будүрүкчүлүүн бедидиринге улуг ужур-дузалыын чогууру-биле үнелеп көрүп, күш-дамыр кижизидилгезин экижидиринче кичээнгей салып турар коллективтер республикада эвээш эвес. Бо талазы-биле тодаргай ажылдарны геология-шинчилел экспедициязы (начальниги И. И. Корж), «Улуг Хая» совхоз (директору В. И. Винников) чоруткан. Үстүде коллективтерде спорттун материалдыг баазалары багай эвес, күш-культурага хандыкшылдыг кижилер чылдын-на көвүдеп орар.

Чамдык чедиишкиннер-биле чергелештир, чедир шиитпирлеттинмейн турар айтырыглар база бар. Хамыктың мурнунда спортка хөй кижини киириштирер, массалыг болурун чедип албаан бис. Оон чылдагааны күш-культура коллективтеринде спорт ажылының четпес чоруп турарында. Ону экижидер хемчеглерни спорт ниитиледдери, комитеттери көшкак ап турар. Ол ышкаш чоннун чурттап турар черинин аайы-биле спорт ажылын чорутпайн келген. Материалдыг баазаа ам-даа көшкак.

Улуг Октябрьның 60 чылынга төлептиг ужуражыры-биле республиканың спортчулары бедиткен социалистиг хүлээлгелерни алган. Күш-культуржуларның санын 47 мун, массалыг разрядтың спортчуларын 13 мун, ГТО-нун хөрек демдээнин эдилекчилеринин санын 23758 кижи чедирери кордунген. Ону күүседир дээш ажылдап турар бис.

Тываның спорт организациялары бодунун мурнунда салдынган сорулгаларны күүседир дээш моол сонгаар улам шудургу ажылдаарлар.

Хостуг хүреш Тывада спорттун эң иептерен бар чыдар хевирлериниң бирээзи. Амгы үеде бистин республикада хостуг хүрешке 12 ССРЭ-нин спорт маестерлери болгаш 25 аная каплидаттар бар.

Олар Тыва АССР-нин спорттуг адын улуг-улуг маргылдааларга чедишкиниг камгалап, багай эвес түннелдерни чедип ап турарлар.

ЧУРУКТА: республиканың бирги чери дээш маргылдаа үезинде.

В. ЧАДАМБАНЫҢ фотолары.

Саннар, фактылар

● Күш-культуржунуң Бүгү-эвилел хүнүн демдеглеп эрттирерин ССРЭ-ниң Улус Комиссарлар Чөвүлелиниң 1939 чылдың июль 16-да үндүрген доктаалында хүлээп алган. 1960 чылдан эгелеп күш-культуржуларның байырлалын август айның ийиги субботазында демдеглеп эрттирерин шиитпирлээн.

● Ажылчы чоннун дыштанылгазын моон-даа соңгаар экижидер, күш-культура болгаш спортту сайзырадыр сорулга-биле онгу беш чылда спорттуң материал-техниктиг баазазын улам экижидер. Тодаргайлаарга, 1100 эки шынарлыг стадионну, 15 мун хире спорт залын, 925 эштир бассейнни, 4500 хаак баазазын болгаш оон-даа өске спорттуң материал-техниктиг баазазын бо беш чылда тудар

● Коммунистиг партия болгаш Совет чазак аныяктар ортузунга спорт ажылын экижидиринче улуг кичээнгейни салып турар. Онгу беш чылда дыка хөй уругларның спорт школаларын ажыдар. Бо күзүн Бүгү-эвилелдиң «Артек» пионер лагеринге болур «Баштайгы старттар» деп маргылдаага бистиң чурттувустун аңгы-аңгы школаларындан 130 спортчу класстар киржир.

● Күш-культура болгаш спорт сөөлгү чылдарда кедээ чоннун ортузунда сайзырап, массалыг апар чыдар. Спорттун кышкы хевирлеринге кедээ спортчу оюннарның бирги Бүгү-эвилел маргылдаазы эрткен кыжын болуп эрткен. Аная чүгле РСФСР-ден 3200 мың кижи киришкен.

● 1977 чылда совет хөрээжен коньки-жилер улуг спортчу чедиишкинниг болганнар. Олар алды чыл эрткенде делегей чемпиону деп бедик адын катап эгидип алганнар. Болуп эрткен делегей маргылдаазынга В. Бриндзен алдын, Г. Степанская мөңгүн, Г. Никитина хүлер медальдарны чаалап алганнар.

ЧУРУКТА: чиик атлетика маргылдаазы ның үезинде эстафета дамчыдылгазы.

ТРЕНЕР

Оон бээр тос чыл эрткен. Кызылдың ортумак школаларының бирээзинин доозукчузу Алексей Аракчаа футбол талазы-биле тренер болур деп шиитпирлеп алган. Ажыы-биле чугаалаарга, бичии оолдун ол күзелинге удурлапыр-даа, деткинр-даа кижи чок болган. «Амгы шагның аныяк өскенинин оруу ажык, кайнаар-даа өөренир, кандыг-даа мергежил чедип алыр диле туразы ышкажыл» джиш, чамдык торелдери чугаалашкан ол-ла.

Алексей Омскинин күш-культура институдунда найыын келбээн кижи чок дээр! Шуптуп-ла мочек-мочек шыңганнарлыг, шилгедек дурт-сынныг оолдар, кыстар. Алексей Аракчаа шилип алган мергежилинин агымынче шымнып киришкен.

Үениң эрткени билдинмес. Теоретиктиг кичээлдер, практика кырында маргылдааларны эрттирип турда, шак-даа ,хүн-даа каржып, солчуп-ла турар. Оон ангыда Алексей Омск хоорайга болуп тургулаан спортчу маргылдааларга база удаа-дараа киржип, багай эвес түннелдерни чедип ап келген. Аная бирги разрядты-даа дужаагаан. Оон өөренип турган болүүнүн тренери Корней Андреевич Шперлинг оолду хейзыт кийрип, чедиишкиниг болурунга дузалаан. «Тренер кижи боду бедик мергежилдиг спортчу болурундан ангыда, дуржугалыг педагог болур херек» деп, тренери өөреткен.

1973 чылда Алексей Аракчаа Кызылга чедип келген. Омскинин күш-культура институдун дооскан оол республиканың күш-культура болгаш спорт комитединге инструкторлап ажылдай берген. Ынчалзадаа бичии чаштарны футбол ойнаарының техниказынга өөредир дээн күзели ошпээн. Чаштар ойлаар черлерге, стадионларга чоруп турган, мячини үүгле хаалгаже киирерин бодап, кандыг-даа арга-техника чок чүгүржүп турар оолларны ол хөйну көргеп.

Үш чыл бурунгаар уругларның спорт школазынга ол ажылдай берген. Тренерлээр күзели боттанган. «Тренер кижи педагог болур ужурлуг» дээн состерни база катап сагынган. Бо үеним дургузунда дыка хөй школачыларга футболистин теоретиктиг билиин ол дамчыдып берген. Оон түнелинде Алексей Аракчааның тренерлээн командазы бичии уругларның арызында доктаамал шаннадыг черлерни ап келген.

Чоокта чаа бистин республиканың найысылалынга «Хөм мяч» клубтун шанналы дээн алзыды оолдарның футболга зона маргылдаазы болуп эрткен. Аная аазангыр, кашпагай ойнап турган аныяк спортчуларның арызында көрүкчүлерниң хүндүткелин чаалап алган бичии футболистер Анатолий Шыырап, Виктор Чихачев болгаш өскелер-даа бар. Оларның улуг-хуузунун ачызында «Саян» командазы бо улуг маргылдаага ийиги черни ээлээн. Алексей Аракчааның кылган ижиниң түнелди бодур.

РСФСР-ниң Министрлер Чөвүлелиниң чанында Күш-культура болгаш спорт комитединиң хүндүлел бижиин болгаш өскедаа шаннадларны аныяк тренер эки ажылы дээш алган.

— Улуг Октябрьның 60 чыл оюнга уткуштур кандыг хуу планнарлыг силер? — деп, оон айтырдым.

— Хөй санныг аныяк футболистерни белеткээри — деп, ол иллик чок харыылады. — Ам мээн болүүмде 15 футболист бар. Оларны мергежилдиг ойнакчылар кылдыр өөредир сорулгалыг мен.

Д. ЧЫДЫМ,

«Шынның» корреспондентизи.

Редактор В. С. ШАРАВИИ.

Телевидение

АВГУСТ 13-ТЕ

МОСКВАДАН

10.00 — Медээлер.
10.10 — Эртенги гимнастика.
10.30 — Д. Черняк — «Кызыл бортчугеш». Ташкентнин «Пионерлер ордузунун «Хүнчүгеш» деп уругларның опера студиязы операдан фрагментилерни күүседир.
10.50 — «Шуптузун билип алыкеап тур мен» Киножурнал.
11.00 — «Ада-иелер, силерге!».
11.30 — «Эртенги почта». Музыкалыг программа.
12.00 — «Музейлер болгаш делегелге залдары». Абрамцево.
12.30 — «Литература номчулгалары». Ю. Казаков. Рассказтар. Артистер. Г. Фролов биле Н. Гундарева олар номчуур.
13.00 — Документалдыг фильмнер программазы.
13.30 — «Улустун аялгалары». Концерт.
13.45 — «Спортлото» тиражы.
14.00 — «Кадыкшылга». Эртемнептередилгелиг программа. Эмчи Ю. В. Белянчикова дамчыдылганы чоруддар.
14.30 — «Музыкалыг абонемент». Концерт. Программа Л. Бетховенниң, Ф. Шуберттин, П. Чайковскийнин, Й. Брамстың чогаалдары.
15.00 — Уругларга фильм. «Иван Макарович». Уран-чечен фильм.
16.20 — 16.30 — Чапсар.
16.30 — «Бүгүн — Күш-культуржунун Бүгү-эвилел хүнү». ССРЭ-нин Министрлер Чөвүлелиниң чанында Күш-культура болгаш спорт комитединиң даргазы С. П. Павловтун чугаазы.
16.40 — Документалдыг телефильм.
17.40 — «Дириг амытаннар ортында». Журналист В. М. Песков дамчыдылганы чоруддар.
18.40 — «Дем каттыштырылгазы». Тележурнал. Политиктиг хайгааракчы А. Каверзнев дамчыдылганы чоруддар.
19.10 — «Айболит биле Бармалей». Мультфильм.
19.25 — «Волгоград». «Хоорайлар болгаш кижилер», деп болуктен документалдыг телефильмнин баштайгы коргузүү. Совет Эвилелинин Маршалы В. И. Чуйков эге сес чугаалаар.
20.00 — Медээлер.
20.10 — 20.20 — Чапсар.
20.20 — «Ыпакшылдың чаштанчыларында». Уран-чечен телефильм. (АКШ).
22.00 — Футболга ССРЭ-нин кубогу. Финал. «Торпедо» — «Динамо». (Москва). «Динамо» Топ стадиондан дамчыдылга. I-ги оюн.
23.00 — 00.45 — Футболга ССРЭ-нин кубогу. Финал. 2-ги оюн.

Агаар

Кызылдың агаар станциязының дыңнадып турарын ёзугаар алырга, бүгүн республикага болгаш Кызылга көжүп турар булуттаар, чаъс чаап, диңмирээр. Сонгу-барыын чүк утланыышкынныг хаттың дүртеин секундада республикага 7—12, Кызылга 5—10 метр чедер.

Агаарның температураза барын районнарга 20—25, өскелериге 13—18, Кызылга 21—23 градус чылыг болур.

КИНО

АВГУСТ 13-ТЕ

«НАЙЫРАЛ»: «Чүгле чангыс дүн» 10.00, 11.50, 13.40, 15.30, 17.20, 19.10, 21.30 шактарда.

«ПИОНЕР»: «Джек кайгамчык түүлдер чуртунда» 10.00, 13.40, «Сергей Лазо» 11.50, 15.30, «Сеп-менээ, меп-сенээ» 17.20, 19.10, 21.00 шактарда.

«ВОСТОК»: «Вертикаль» 14.00, «Иван Бровкин кур черде» 15.30, 17.00, 18.40, 20.30 шактарда.

«КАА-ХЕМ»: «Арга-арыг балладазы» 15.00, «Оваарымчалыг бол, Зузу» (2 сериялыг) 17.30, 20.00 шактарда.

ЧАЙГЫ КИНОТЕАТРГА: «Ак-кок дээрин адаанда» (2 сериялыг) 14.00, 17.00, 20.00 шактарда.

ӨӨРЕДИЛГЕЖЕ ЧАЛАЛГА

Чадаана хоорайның № 6 профтехучилищезин 1977—78 өөредилге чылында сургуулдар хүлээп алырын чарлап тур.

Училище дашчыларны, бызаачыларны, штукатурларны, малярларны белеткеп турар. Бүгү мергежилдерге өөренирининиң хуусаазы 1 чыл. Училищеге доосканнарга мергежилинин талазы-биле разрядты тыпсыр. 8—10 класс эртемниг, 16 хар болгаш оон өрү назылыг оолдар, кыстарны училищеге хүлээп алыр.

Сургуулдарны аъш-чем-биле, аная болгаш тускай идих-хеп-биле, ниити чурттала чери-биле хандырар.

Училищеге киреринин күзээнинер директорнун адынга өргүүдел бижээш, эртеминин дугайында документини (бодун), төрүттүнгенинин дугайында хереченлели азы үчөтан үнгенинин дугайын демдеглээн паспортту чурттап турар черинден шынызылганы, ада-иезинин хүлээлгезин аная капсырар.

Училищеге киреринин экзаменнер чокка, беседа кылганының түнелди-биле хүлээп алыр.

Кирер дугайында өргүүделди августун 20-ге чедир киирер. Кичээлдер сентябрь 1-де эгелээр.

Келир черинин адреси: **Тыва АССР, Чадаана хоорай, Победа кудумчузу 82, телефон 2-37.**

Кызылда № 4 ортумак профессионал-техниктиг училище 1977—1978 өөредилге чылында сургуулдар хүлээп алырын чарлап тур.

Дараазында мергежилдерге үш чыл хуусаалыг өөренир:

Экскаваторщик

Автокрановщик

Облицовщик-плиточник-мозаичник

Уран-шеверлел талазы-биле штукатур.

Гранит болгаш мрамор хоюглаар талазы-биле даш чонукчузу-гранитчи.

Училищеге сес класс дооскан оолдар, уругларны хүлээп алыр.

ЧАРЛАЛ

«Новосибирсксельхозпроектиниң» тыва салбыры төлевилел ажылдарынга инженерлерни болгаш кеде ажыл-агый будурулгезин механизастаар талазы-биле техниктерни, смета тургузукчуларын, сантехниктерни болгаш болуктерниң база секторларының удуртукчуларының эргелеп-дужаалынга тудугжуларны, архивариусту болгаш «ГАЗ-69» машинаның чолаачызын ажылче чалап тур.

Келир черинин адреси: Комсомол кудумчузу 97, тел. 2-50-08.

РЕДАКЦИЯНЫҢ АДРЕЗИ: ИНДЕКС 667000

Кызыл, Щетинкин-Кравченко кудумчузу, бажын № 3. ТЕЛЕФОННАРЫ; Редакторнун 2-24-63, редакторнун орадакчыларының 2-35-24, 2-31-75, процаганда киллизинин 2-31-75, харыысалгалыг секретарының 2-23-54, партийжи амыдырал киллизинин 2-37-13, культура киллизинин 2-23-54, кедээ ажыл-агый киллизинин 2-21-47, үлетпүр киллизинин 2-22-64, чагаа киллизинин 2-41-27, информация база совет тургузут киллистериннин 2-20-60, корректорларының 2-27-41, бухгалтериниң 2-12-45, секретариаттың, 2-23-35, солун келбейн баргында 2-32-75 телефонче долгаар.

Тираж 16332. Чагыт № 288.

СОЛУН НЕДЕЛЯДА 6 КАТАП ҮНЕР

Тыва АССР-ниң Министрлер Чөвүлелиниң Ном үндүрер чер, полиграфия болгаш ном садылының талазы-биле эргелелиниң типографиязы (Кызыл Щетинкин-Кравченко кудумчузу бажын № 1). ТС—00926.